

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN SINIF ÖĞRETMENİ, SINIF REHBER
ÖĞRETMENİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN KAPSAMLI/GELİŞİMSEL
REHBERLİK PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Ayşe BAL BARDAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2011

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN SINIF ÖĞRETMENİ, SINIF REHBER
ÖĞRETMENİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN KAPSAMLI/GELİŞİMSEL
REHBERLİK PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Ayşe BAL BARDAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Meral ATICI

ADANA / 2011

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Meral ATICI
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM

Üye : Doç. Dr. Filiz YURTAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../2011

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tâbidir.

ÖZET

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN SINIF ÖĞRETMENİ, SINIF REHBER ÖĞRETMENİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN KAPSAMLI/GELİŞİMSEL REHBERLİK PROGRAMI İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Ayşe BAL BARDAKÇI

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Meral Atıcı

Eylül 2011, 94 sayfa

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinin cinsiyet, meslekte çalışma süresi, buldukları okulda çalışma süresi, okuldaki öğrenci sayısı ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir.

Araştırmaya Osmaniye İli Merkez ve Düziçi ilçesinde psikolojik danışmanı bulunan resmi ilköğretim okullarından 13 ilköğretim okullarında görevli 16 psikolojik danışman, 195 sınıf öğretmeni ve 121 sınıf rehber öğretmeni olmak üzere 332 kişi katılmıştır. Araştırma nicel ve nitel olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada araştırmaya katılanlara araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. İkinci aşamada ise anket uygulanan kişiler arasından seçilen 10 sınıf öğretmeni, 9 sınıf rehber öğretmeni ve 6 psikolojik danışman olmak üzere toplam 25 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sınıf öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinde fark olup olmadığını incelemek için ANOVA, Kruskal Wallis H ve tukey test teknikleri kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinde bazı maddelerde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda sınıf öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar etkinliklerin öğrencilere daha çok kişisel sosyal alanda yararı olduğunu belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların çoğu öğretmenlere rehberlik etkinlikleri konusunda bilgi verdiklerini, görüşme yaptıklarını, sınıftaki sorunları çözme konusunda öğretmenlerle işbirliği yaptıklarını dile getirmişlerdir. Hem sınıf öğretmenleri hem de sınıf rehber öğretmenleri etkinlikleri uygularken fotokopi, zaman, kalabalık sınıflar, etkinlikleri uyarlama, etkinlikleri değerlendirme konularında sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanlar ise daha çok öğretmenlerle işbirliği yapılması, öğretmenlerin desteği olması gerektiğini belirtmişlerdir. Her üç grup da rehberlik saatlerinin artırılması gerektiği belirtmiştir. Psikolojik danışmanlar daha çok öğrencilere yönelik çalışmalar yaptıklarını, bu çalışmalara daha çok önem verdiklerini belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların büyük bir çoğunluğu programı uygularken yönetici ve öğretmenlerin rehberliği önemsemediği, isteksiz oldukları ve işbirliği kurmadıkları gibi daha çok okul personeli ve öğrencilerle ilgili sıkıntı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanların çoğu rehberlik programı uygularken yöneticilerin olumlu yaklaşımlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Gelişimsel rehberlik programı, sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni, psikolojik danışman

ABSTRACT**AN INVESTIGATION OF CLASS TEACHERS, CLASS GUIDANCE
TEACHERS AND PSYCHOLOGICAL COUNSELORS' (WORKING AT
ELEMENTARY SCHOOL) OPINIONS REGARDING TO
COMPREHENSIVE/DEVELOPMENTAL GUIDANCE PROGRAM****Ayşe BAL BARDAKÇI****Master Thesis, Department of Educational Sciences****Advisor: Doç. Dr. Meral ATICI****September 2011, 94 Pages**

The aim of this research was to investigate opinions of class teachers, class guidance teachers and psychological counselors about comprehensive/developmental guidance program.

Sixteen psychological counselors, 195 class teachers and 121 class guidance teachers from thirteen elementary schools registered with Ministry of Education in Düziçi and Osmaniye Center participated in the research. The study was conducted on two steps. On first step a survey method was used while interviews with ten class teachers, nine class guidance teachers and six psychological counselors, total 25 participants, were conducted on the second step of study. A semi-structured interview schedule developed by researcher was used on the second step. Techniques of ANOVA, Kruskal-Wallis H and Tukey test were used to examine whether class teachers, class guidance teachers and psychological counselors' opinions regarding to comprehensive/developmental guidance program showing any difference. Content analysis was used to analyse qualitative data derived from interviews.

The results of quantitative analysis showed that, there are significant differences among opinions of the class teachers, class guidance teachers and counselors' regarding comprehensive/developmental guidance program.

Analysis of interview data indicated that, class guidance teachers, psychological counselors and class teachers find classroom guidance activities helpful in meeting students' personal and social needs. Majority of counselors said that they provide information teachers about guidance activities, interview with them and help them in solving problems in the classroom. Both class teachers and class guidance teachers mentioned that they had problems with photocopying materials, time, crowded classrooms, evaluation of activities and adaptation of activities to level of students. Counselors emphasized the importance of the collaboration with teachers. All participants of teachers and counselors suggested that time devoted to guidance activities should be increased. Although the majority of counselors follow the guidance program and they think teachers also trying to work for the students within this program there were also teachers and principals do not consider applying the program and do not give importance to activities.

Key Words: Developmental guidance program, psychological counsellor, class teacher, class guidance teacher

ÖNSÖZ

Bu çalışmada ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bu çalışma kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının uygulanmasında sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların görüşlerinin ayrıntılı bir şekilde ortaya koyması ve bu görüşleri etkileyen faktörleri belirlemesi bakımından önemli görülmektedir.

Bu araştırmanın her aşamasında bilgi ve birikimlerini bana her zaman aktaran, araştırma boyunca bana yol gösteren, bu araştırmanın ortaya çıkmasında büyük katkısı olan, beni destekleyen değerli hocam sayın Doç. Dr. Meral ATICI'ya; yüksek lisans süresince bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım bütün hocalarıma; tez savunması sırasında katkılarından dolayı Yard. Doç. Dr. Sebahattin ÇAM ve Doç. Dr. Filiz YURTAL'a, araştırmaya katılan tüm psikolojik danışman ve öğretmenlere katkılarından dolayı teşekkür ederim. Araştırma sürecinde beni her zaman destekleyen aileme özellikle annem Elif BAL'a, hiçbir zaman desteğini, yardımını esirgemeyen eşim Erhan BARDAKÇI'ya ve tüm araştırma boyunca varlığını hep hissettiğim, kucığıma alacağım anı sabırsızlıkla beklediğim ve şu anda yanımda olan kızım ERVA SULTAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırmayı destekleyen Çukurova Üniversitesi Araştırma Fonu'na (EF 2011 YL11) teşekkür ederim.

Ayşe BAL BARDAKÇI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
TABLOLAR LİSTESİ	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Rehberlik Programı İle İlgili Kuramsal Açıklamalar.....	8
2.1.2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Modelleri.....	8
2.1.2.1. Hizmetler Modeli.....	8
2.1.2.2. Görevler Modeli.....	8
2.1.2.3 Süreç Modeli.....	8
2.1.4.3. Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Program Modeli.....	9
2.2. Okullarda Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Uygulanmasının Olumlu Yönleri.....	14
2.3. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı.....	15

2.3.1. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanın Görevleri.....	16
2.3.2. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görevleri.....	18
2.3.3. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Okul Müdürü ile Müdür Yardımcılarının Görevleri.....	19
2.4.4. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Branş Öğretmenleri ve Diğer Personellerin Görevleri.....	20
2.5. Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlikle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	21
2.5.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	21
2.5.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	25

BÖLÜM III

YÖNTEM	29
3.1. Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	29
3.3. Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.1. Anket.....	30
3.3.2. Görüşme Formu.....	30
3.4. Verilerin Toplanması.....	30
3.5. Verilerin Analizi.....	31

BÖLÜM IV

BULGULAR	32
4.1. Anket Analizine İlişkin Bulgular.....	32

4.1.1 Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programı Konusundaki Görüşlerinde Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	32
4.5. Görüşme Analizine İlişkin Bulgular.....	39
4.5.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararlarıyla İlgili Görüşleri.....	39
4.5.2. Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Sınıf Yıllık Planlarını Hazırlarken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri.....	43
4.5.3. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri.....	44
4.5.4. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıfta Rehberlik Etkinliklerini Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşleri.....	47
4.5.5. Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaşadığı Sorunları Başlamadan Çözmede Etkili Olup Olmadığıyla İlgili Görüşleri.....	49
4.5.6. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliğiyle İlgili Görüşleri.....	51
4.5.7. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri.....	52
4.5.8. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Rehberlik Programının Daha Verimli Uygulanabilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşleri.....	55
4.5.9. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri.....	60
4.5.10. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşleri.....	61
4.5.11. Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Buldukları Noktalarla İlgili Görüşleri.....	63

4.5.12. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri.....	64
4.5.13. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Öğretmenlerle Yaptığı İşbirliğiyle İlgili Görüşleri.....	66
4.5.14. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri.....	66

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	69
5.1. Araştırmadan Elde Edilen Nicel Bulguların Yorumlanması.....	69
5.1.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programı Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması.....	69
5.2. Araştırmada Elde Edilen Nitel Bulguların Yorumlanması.....	70
5.2.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararları Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması.....	71
5.2.2. Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla Yaptıkları İşbirliğiyle İlgili Görüşlerin Yorumlanması.....	71
5.2.3. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Yıllık Sınıf Rehberlik Planlarını Hazırlarken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	73
5.2.4. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Gelişimsel Rehberlik Programındaki etkinlikleri Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	73

5.2.5. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programında Bulunan Etkinlikleri Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	74
5.2.6. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Sorunlarını Başlamadan Çözmede Ne Derece Etkili Olduğuyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların İncelenmesi.....	75
5.2.7. Sınıf Öğretmenleri, Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	76
5.2.8. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulda Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Bulguların Yorumlanması.....	77
5.2.9. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	77
5.2.10. Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Buldukları Noktalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	78
5.2.11. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	78
5.2.12. Gelişimsel Rehberlik Programının Uygulanması Sırasında Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması.....	79

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
6.1. Sonuçlar.....	80

6.2. Öneriler.....	81
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	81
6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	82
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Anket Puanlarına Göre ANOVA, Kruskal-Wallis H ve Tukey Testi Sonuçları.....	34
Tablo 2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararlarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	40
Tablo 3. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	45
Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Rehberlik Etkinliklerini Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	47
Tablo 5. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Sorunları Başlamadan Çözmede Etkili Olup Olmadığıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	50
Tablo 6. Sınıf Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	52
Tablo 7. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	54
Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	55
Tablo 9. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	57
Tablo 10. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	61
Tablo 11. Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Bulduklarlarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	63

Tablo 12. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri.....	67
--	----

EKLER LİSTESİ

EK-1 Anket.....	87
EK-2 Görüşme Formu A.....	90
EK-3 Görüşme Formu B.....	92

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem

Hızla değişen dünyada meydana gelen bilimsel ve teknolojik yenilikler, toplumsal yaşamı da daha karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Bu yeniliklerin artması, bireylerin topluma uyum sağlamalarını güçleştirmiştir. Artık insanların, gittikçe karmaşık bir duruma gelen toplumsal sorunlarla başa çıkabilecek bir biçimde yetişmeleri için, eğitimlerinin de bu gelişmelere paralellik göstermesi gerekmektedir (Kızıl, 2007). Toplumun ve bireylerin yeniliklerin getirdiği ihtiyaçları doğrultusunda, eğitim sistemlerinde yeniden yapılanma zorunluluk haline gelmiştir.

Çağdaş eğitim anlayışı, öğrencinin “bütünlük” içinde, her yönü ile gelişmesi için, okulda yer alan “öğretim” ve “yönetim” hizmetleri yanında kişilik gelişimlerini destekleyici ve eğitimi tamamlayıcı diğer bazı hizmetleri gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Bu hizmetlere öğrenci kişilik hizmetleri denmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik öğrenci kişilik hizmetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çağdaş eğitimin tamamlayıcı bir yönünü oluşturan rehberlik hizmetlerinin en genel amacı bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir (Yeşilyaprak, 2001).

Geleneksel eğitim anlayışı öğretmen ve program merkezli iken; çağdaş eğitim anlayışı öğrenciyi merkeze almıştır. Öğrenci merkezli eğitim, öğrencileri bireysel farklılıkları olan değerli varlıklar olarak görür. Çağdaş eğitimin amacı bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan uyumlu bireyler yetiştirmektir (Yeşilyaprak, 2001).

Başlangıçta bireyin meslek seçimini kolaylaştırmaya yönelik bir yardım hizmeti olarak düşünülen rehberlik, zaman içinde değişim ve gelişim göstermiştir. İlk kez 1890'ların sonu 1900'lerin başında ABD'de Frank Parson'un liderliğinde yüksek okullardan mezun olan ya da okuldan ayrılan öğrencilerle, iş arayan niteliksiz göçmenlerin kısa eğitimden geçirilerek iş bulmalarına yönelik mesleki rehberlik faaliyetleri ile okul dışında başlayan bu etkinlikler, 1913 yılından sonra eğitim sistemine alınarak sistemli bir gelişim göstermiş, zamanla okullardaki rehberlik hizmetlerinin kapsamı daha da genişleyerek mesleki rehberliğin yanında eğitsel ve kişisel rehberliği de kapsar duruma gelmiştir (Kepçeoğlu 1995).

Gysbers, Lapan ve Jones'e (2000) göre geleneksel yaklaşımlarda rehberlik ve danışmanın okullardaki örgütlenmesi ve yönetimi pozisyon yönelimlidir. Psikolojik danışmanlar belirlenmiş amaçları gerçekleştirirler, belirlenmiş servislerde hizmet sunarlar ve görev yaparlar. Psikolojik danışmanlar okullarında bireysel olarak çalışırlar ve okul tarafından belirlenmiş bir dizi görevleri yerine getirirler (Akt. Nazlı, 2002). Bunun sonucu olarak rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin, bir ana parçası olmaktan çok, eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür. Yapısı açıkça tanımlanmış bir program olmadığı için psikolojik danışmanlara rehberlikle ilgisi olmayan bazı yönetsel görevler yüklenebilmiştir. Öte yandan, geleneksel yaklaşımlarda rehberliğin amaçları, eğitimin genel amaçları ile ilişkilendirilip ölçülebilir öğrenci davranışları biçiminde ifade edilmemiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan tekniklerin birey üzerindeki etkilerinden daha çok, tekniklerin ve yöntemlerin kendileri üzerinde durulmuştur. Bu durumda harcanan kaynak ve çabaların, kullanılan teknik ve yöntemlerin ne ölçüde sonuç verdiği ya da işe yaradığı belirsiz kalmaktadır. Diğer taraftan kapsamlı rehberlik programlarının esnek yapısı, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve eldeki kaynaklara göre düzenlemeler yapılabilmesini mümkün kılmaktadır (Erkan, 2001).

Gysbers ve Henderson'e (2000) göre geleneksel modelde psikolojik danışmanların pozisyonu öne çıktığı için psikolojik danışmanlara yardımcı eleman olarak bakılmış, zamanlarının çoğunu rehberlik dışı görevlerde geçirmesi gereken bir eleman olarak algılanmıştır (Akt. Nazlı, 2002). Bu yıllarda yöneticiler, öğretmenler ve ebeveynler psikolojik danışmanları eğitim ve öğretimle ilgisi olmayan biri olarak algılamışlardır (Akt. Nazlı, 2002).

1960'lı yılların başından itibaren özellikle 1970'lerde gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma kavramı ortaya çıkmıştır. Gelişimsel rehberlik modeli, yalnızca üst eğitim kurumu ve meslek seçimi ya da kriz durumlarına müdahale etme şeklinde formüle edilen geleneksel rehberlik modeline bir tepki olarak doğmuştur (Nazlı, 2002).

Her öğretim kademesindeki bütün öğrencilere gelişimsel özelliklerine göre yeterlilik kazandırılmasını hedefleyen gelişimsel rehberlik öğretimle bütünleşmiş, planlı ve programlı bir yardım olarak algılanıp, eğitimin ayrılmaz bir parçası ve eğitimi destekleyen hizmetler olarak görülmektedir. Bunların yanı sıra gelişimsel rehberlik anlayışına dayalı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, kriz durumlarında

verilecek rehberlik hizmetlerini de kapsamaktadır. Ancak kendinden önceki yaklaşımlardan farklı olarak, gelişimsel rehberlik yaklaşımında okulda öğrenciyle ilişkili herkesin rehberlik hizmetlerine katılarak, işbirliği içinde görev yapması gerekmektedir (Erkan, 2001).

Öğrencinin tüm yönleriyle bir bütün olarak bireysel gelişimini temel alan, öğretim ile rehberlik bileşenlerinin kaynaştığı, planlı bir eğitimsel programa ihtiyaç duyulmuştur. Öğrenen birey olarak öğrencinin gelişimini gerçekleştirmek üzere, öğretim ve rehberlik öğelerinin birbirleriyle etkileşim durumunda bir bütün oluşturacak şekilde organize edilmesi hali, bu iki sistemi kapsayan bir program yaklaşımını gerektirmektedir (Külahoğlu, 2004). Bu program yaklaşımı, gelişimsel rehberlik olmuştur. Gelişimsel rehberlik anlayışı bireyi bir gelişme süreci içinde gördüğü için gözlenen davranışların kalıcı olmadığını, belli bir gelişim basamağına özgü olabileceğini ve değişebileceğini kabul eder (Kuzgun, 1995). Gelişimsel rehberlik yaklaşımı, organize edilmiş ve planlı bir müfredatı gerektirir. Bu müfredat öğrencilerin gelişimleri ile ilgili genel ve özel amaçlara sahiptir. Amaçların gerçekleşmesine yönelik rehberlik üniteleri söz konusudur. Müfredat öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinsel gelişimlerini esas alır ve eğitimin insani boyutu ile öğrenme koşulları üzerinde yoğunlaşır. Böyle bir müfredat ardışık ve esnek bir yapıya sahiptir. Gelişimsel rehberlik müfredatı; okulu çevresini tanıma, kendini ve davranışlarını anlama, karar verme ve problem çözme, kişiler arası ilişki ve iletişim becerileri, okul başarısını artırıcı beceriler, meslek farkındalığı ve eğitsel planlama ile toplumsal katılımdır (Yeşilyaprak, 2001).

Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gelişimi 1950’li yılların başlarında başlamış, 1956’ya kadar çeşitli pilot uygulamalar yapılmıştır (Bakırcıoğlu, 2000). Bu tarihten sonra anlayış, tutum eksikliği, personel yetersizliği gibi sebeplerle rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gelişimi yavaşlamış, ancak yine bu dönemde ilk defa ikinci beş yıllık kalkınma planında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin okullarda planlı ve programlı biçimde, rehberlik uzmanları tarafından yapılmasının gerekliliği belirtilmiştir. 1970’li yılların başında orta öğretim programında rehberlik etkinlikleri için iki saat ayrılmış, okullarda profesyonel rehberlik personeli atanmaya başlanmış ve en önemli olarak okullarda rehberlik servisleri kurulmaya başlanmıştır (Doğan, 2000). 1974 yılında ise, rehberlik uygulamaları tüm orta öğretim kurumlarında yaygın hale gelmiştir. 9. Milli Eğitim şurasında alınan

kararlarla 1974-1975 öğretim yılında rehberlik uygulamaları sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna verilmiştir. Böylece ortaöğretimdeki tüm öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine katılmaları, yasal düzenlemeyle belirlenmiştir (Yeşilyaprak, 2007). Türkiye’de orta öğretimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yaygınlaşırken, ABD’de olduğu gibi ilköğretimde bu tür hizmetlerin başlatılması için daha sonra harekete geçilmiştir. Türkiye’de ilköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ancak 1996 yılında ilköğretimin sekiz yıla çıkması ile gündeme gelmiş, 1996’dan itibaren ilköğretim kurumlarına da danışman atanmasına başlanmıştır. 2001 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği’nin yayımlanmasıyla birlikte, rehberlik ilköğretim kurumları için de zorunlu bir hizmet haline gelmiştir (Yeşilyaprak, 2007).

Gelişimsel rehberlik program yaklaşımıyla ilköğretim kurumları sınıf rehberlik programı hazırlanmıştır. Gelişimsel rehberlik modelinin uygulanabilirliğini incelemek amacıyla 2001-2002 eğitim öğretim yılında Ankara’da 3 ilköğretim okulunda pilot çalışma yapılmış, kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin ve sınıf rehber öğretmenlerinin anlayışları ve değerlendirmeleri incelenmiştir. Pilot çalışma sonuçlarına göre, gelişimsel rehberlik modelinin öğrenci gelişimine yararlı, etkili olduğu ve öğretmenlerin yaklaşıma olumlu tepkiler verdiği anlaşılmıştır. Ülkemizde farklı okullarda ve kademelerde kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programı uygulamaları yapılarak, okullarımızdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yapılandırılmasının yeniden gözden geçirilmesi sonucuna varılmıştır. İlköğretim sınıf rehberlik programı 2006–2007 eğitim-öğretim yılından itibaren, ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2006).

Gelişimsel rehberlik programı ülkemizde yeni uygulanan bir program olduğu için Nazlı’nın (2008) öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamalarını incelediği araştırma dışında fazla araştırma yapılmamıştır. Aynı zaman da nitel yöntemleri de kullanarak inceleme yapmak öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların görüşlerini ayrıntılı olarak incelemek açısından yararlı olacağı düşünülmüştür. Program öğretmen, psikolojik danışman, yönetici, veli ve öğrenci işbirliği ve katkısını gerektirmektedir. Ülkemizde bu konuyla ilgili olarak ne tür sorunlar olduğu ve ne gibi uygulamalar yapılabileceği üzerinde durmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni ve sınıf rehber

öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin görevlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenin MEB rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliğinde görevleri aynı olduğu halde, sınıf öğretmenin sadece kendi sınıfını okutması, sınıf rehber öğretmenin ise farklı sınıflara girmesi nedeniyle iki grup ayrı ayrı ele alınmıştır. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır

1-Psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri farklılaşmakta mıdır?

2-Sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinin kapsamlı\gelişimsel rehberlik programındaki etkinliklerin öğrencilere yararı, yıllık sınıf planlarını hazırlarken ve programı uygularken yaşanan sıkıntılar, sınıf rehberlik etkinlikleri için yapılan hazırlıklar, sınıf rehberlik etkinliklerinin etkisi, programı uygularken psikolojik danışmanla işbirliği, programın daha verimli olması için önerilere ilişkin görüşleri nelerdir?

3-Psikolojik danışmanların öğretmenlerin yaptığı rehberlik çalışmaları, yıllık çerçeve planını hazırlarken ve programı uygularken yaşadıkları sıkıntılar, öğretmenlerle yaptıkları konsültasyon çalışmaları, programın öğrencilere yararı, programın uygulanmasında okul yönetiminin yaklaşımı, programın daha verimli olması için önerilere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların görüşlerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyması ve bu görüşleri etkileyen faktörlerin belirlemesi bakımından önemli görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular; sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik

danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini ortaya koyacak; kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde yaşanan sorunların anlaşılmasını sağlayacak ve bu programı daha başarılı bir şekilde yürütülmesi için neler yapılabileceği konusunda alanda çalışan kişilere ışık tutacaktır. Böylece öğretmen ve psikolojik danışmanların işbirliği halinde çalışabilmesi için ne gibi uygulamalar/çalışmalar yapılabileceği konusunda öngörülebilir. Aynı zamanda araştırma konuyla ilgili yapılacak yeni araştırmalara konunun hangi yönlerinin ne yönde araştırılması gerektiği hakkında yol gösterecektir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1- Osmaniye ilinde psikolojik danışmanı bulunan ve araştırmaya katılan ilköğretim okullarındaki psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri ile sınırlıdır.

2- Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçümler, araştırmacı tarafından geliştirilen rehberlik programı değerlendirme anketi ve yapılan görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen): Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli ifade eder (M.E.B. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524,).

Sınıf Öğretmeni: Görevlendirildiği sınıfın tüm derslerini okutan öğretmen anlamına gelmektedir. Eğitim sisteminde bu yöntem ilköğretimde uygulanmaktadır (Özgüven, 2000)

Sınıf Rehber Öğretmeni: Eğitim-Öğretim kurumlarında bir sınıfın rehberlik hizmetlerini yürüten ve rehberlik saatlerine giren ilköğretim kurumlarında şube rehber öğretmenini, orta öğretim kurumlarında ise sınıf öğretmenini ifade eder (M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin genel açıklamalar, ilgili kuramlar ve araştırma konusuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Rehberlik Programı İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Aşağıda rehberliğin modelleri, ilköğretim düzeyinde psikolojik danışma ve rehberlik, psikolojik danışma ve rehberliğin olumlu yönleri ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Modelleri

Aşağıda rehberlik modellerinin tanımları ve gelişimsel rehberlik modellerinin özellikleri yer almaktadır.

2.1.2.1. Hizmetler Modeli

Hizmetler modelinde psikolojik danışmanların etkinlikleri oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi verme, psikolojik danışma, yerleştirme ve izleme şeklinde altı ana bölümde ele alınmıştır. Modele öncelikli olarak orta öğretim yönelimli olması, öğrencilere kazandırılacak davranışların değerlendirmeye uygun olmaması ve psikolojik danışmaların zamanlarını nasıl kullanacaklarının, hangi etkinliğe ne kadar zaman ayıracaklarının belli olmaması gibi eleştiriler yöneltilmiştir (Külahoğlu, 2001).

2.1.2.2. Görevler Modeli

Bu modelde psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiştir. Bu görevler fazla sayıdadır ve son görev genellikle “zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir” biçiminde ifade edilir. Bu durum da psikolojik danışmanların rollerinde bazen belirsizliklere neden olmuştur (Külahoğlu, 2001).

2.1.2.3. Süreç Modeli

Bu modelde psikolojik danışma hizmetlerinin klinik ve terapötik yönü vurgulanmıştır. Psikolojik danışmanlar psikolojik danışma, koordinasyon ve müşavirlik rollerini üstlenmişlerdir. Hem ilk hem de orta öğretimde uygulanabilir bir modeldir (Külahoğlu, 2001).

2.1.2.4. Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Program Modeli

Kapsamlı gelişimsel rehberlik program modeli, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin işlevini, sadece üst okul ve meslek seçimi ya da kriz durumlarına müdahale etme şeklinde gören geleneksel yaklaşımlara tepki olarak doğmuştur. Kuramsal temelini 1960'lı yıllarda gündeme gelen gelişimsel rehberlik yaklaşımından almıştır. Bu yaklaşım bireyin sürekli gelişme ve ilerleme çabası içinde olan bir varlık olduğu anlayışına dayanır. Kapsamlı gelişimsel rehberlik modelinin geleneksel modellere göre bireyin gelişimsel ihtiyaçlarının ön planda olması, eğitim sürecinin bütünleyen bir parça olması, tüm öğrencilere yönelik olması, düzenli ve planlı bir müfredata sahip olması, tüm okul personelinin PDR sürecine katılımını ve ekip çalışmasını gerektirmesi gibi bazı üstünlükleri vardır (Külahoğlu, 2001). Gelişimsel rehberliğe dayalı program öğrenciye gerek okulda gerekse yetişkin yaşamında başarılı olması için ihtiyaç duyduğu beceri ve yaşantıları kazandırmayı hedefler. Temel işlevi içinde bulunduğu gelişim dönemlerinin görevlerini başarılı bir şekilde tamamlamaları için öğrenciye yardımcı olmaktır. Okuldaki tüm öğrencilere ulaşmayı hedefler. Tüm seviyelerdeki gelişimsel rehberlik, az sayıda öğrenciye ulaşabilen ve çözüm getiren yaklaşımlara odaklanmaktansa, bütün öğrencilere ulaşabilen okul danışmanlığına yönelik, önleyici yaklaşımlara odaklanır (Wingfield&Reese, 2010). Kapsamlı rehberlik program modeli, rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerinin anaokulundan lisenin sonuna kadar kapsamlı ve sistematik bir şekilde planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinden ibarettir. Bu modelde yönetsel ve bürokratik işler, servis yönelimli yaklaşım ve sınırlı değerlendirme anlayışı önemini yitirmektedir (Doğan, 2000).

Gelişimsel rehberliğin dayandığı temel ilkeler şunlardır:

- Rehberlik hizmetleri eğitim sürecindeki tüm öğrencileri kapsar.
- Rehberlik etkinliklerinin işlevi çocukların ve ergenlerin gelişimini desteklemek ve kolaylaştırmaktır. Öğrencilerin etkili ve yeterli bir şekilde öğrenmesi ancak bu şekilde gerçekleşebilir.
- Gelişimsel rehberliğin temelini gelişim ve öğrenme psikolojisindeki kuramlar oluşturur.
- Rehberlik hizmetleri yaşamın her döneminde geçerli olan temel ihtiyaçları ve farklı gelişim dönemlerine özgü “gelişim ihtiyaçlarını” karşılamaya yöneliktir.

- Okulda psikolojik danışman, okuldaki tüm personel, özellikle de sınıf öğretmenleri, yönetici ve veliler ile işbirliği içinde çalışmalıdır. Gelişimsel rehberlik anlayışı sınıf öğretmenin “anahtar” işlevini kabul eder. Ancak profesyonel uzman müşavirliği olmalıdır.
- Gelişimsel rehberlik programının hedefleri, okulun felsefesi ve misyonu, öğrencilerin ihtiyaçları ve çevre koşulları üzerine temellendirilir.
- Gelişimsel rehberlik yaklaşımı organize edilmiş ve planlı bir müfredat gerektirir. Bu müfredat ardışık ve esnek bir yapıya sahiptir. Kazandırılacak yeterlikler ve hedef davranışlar açık, somut ve ölçülebilir olarak belirlenmelidir.
- Rehberlik programı okuldaki tüm eğitimsel süreçlerin bir parçası ve bütünün tamamlayıcısıdır. Gelişimsel rehberlik programı, öğrencinin eğitimsel hedeflerine ulaşmasında yardımcıdır.
- Programları hazırlama, koordine etme, psikolojik danışma ve müşavirlik yapma gibi hizmetler, bu alanda eğitim almış profesyonel kişilerce yürütülür.
- Gelişimsel rehberlik yaklaşımı, çocukların özel gereksinimlerini, risk durumlarının olabildiğince erken tanınmasını gerekli kılar. Buna göre krize müdahale ve problem çözme hizmetleri sürecin bir parçası olarak kabul edilir (Yeşilyaprak, 2007).

Program müfredatındaki başlıca amaçlar şunlardır:

1. Okul ortamını tanıma
2. Kendini ve başkalarını tanıma
3. Tutum ve davranışları tanıma
4. Karar verme ve sorun çözme
5. Olumlu kişiler arası ilişkiler geliştirme
6. Verimli ders çalışma alışkanlıkları kazandırma
7. Meslekleri tanıma ve eğitme plan yapma
8. Katılım ve toplum kaynakları üzerinde odaklanma (Erkan, 1992).

Kapsamlı/gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve programda yer alan konuların mümkün olduğunca diğer öğretim programları ile de bütünleştirilmesi gerekir. Problem çözme becerisinin matematik ya da diğer sayısal derslerle ya da ruh sağlığının sağlık dersleri ile bütünleştirilmesi örnek olarak verilebilir (Borders&Drury, 1992).

Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programlarının özellikleri şunlardır:

- Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları gelişimsel bir özelliğe sahiptir. Bu özelliği ile psikolojik danışma ve rehberlik programları öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemlerini başarıyla geçebilmeleri için gerekli olan gelişim görevlerini yerine getirmelerine yardım eder. Bu nedenle kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları okul öncesi dönemden başlayarak 12. Sınıfa kadar eğitimin her kademesinde öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimlerinde gerekli becerilerin kazandırılmasına yardım eder (Aydın, 2007).
- Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları zamana ve değişen çevre koşullarına bağlı olarak öğrencilerin değişen ihtiyaçlarını karşılayabilmek için esnek bir yapıya sahiptir. Bu nedenle hazırlanan çerçeve programlarında yapılan etkinlikler ile ilgili çok fazla ayrıntıya girilmez ve program için gerekli esneklik sağlanmış olur (Erkan, 2001).
- Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları, hedeflenen davranışların daha kısa sürede, daha az emekle ve daha az masrafla kazanılması sağlayabilmek amacıyla ekonomik ve kullanışlı bir yapıya sahiptir (Erkan, 2001).
- Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları, uygulanacak okulun özelliklerine uygun olmalıdır.

Programda kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları temel alınmıştır. Okula ve çevreye uyum, eğitsel başarı, kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum, güvenli ve sağlıklı hayat, eğitsel mesleki gelişim olmak üzere toplam yedi yeterlik alanı belirlenmiştir. Bu yeterlik alanları ile ilgili olarak ilköğretim birinci sınıftan ortaöğretim on ikinci sınıf sonuna kadar, gelişimsel anlayışla kesintisiz olarak devam eden 240 kazanım belirlenmiştir (MEB, 2006).

Kapsamlı/gelişimsel rehberlik modeli dört bileşen içerir. Bunlar; Rehberlik müfredatı, bireysel planlama, müdahale hizmetleri ve sistem desteği. Modelin her elemanı önemli olmasına rağmen, rehberlik müfredatı bileşeni belki de en yenilikçi olanıdır (Rowley, Stroh & Sink, 2004).

a) Rehberlik Programı: Kapsamlı gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programının en önemli parçasıdır. Programın merkezidir. Okuldaki tüm öğrencilere yöneliktir. Öğrencilere kazandırılmak istenen yeterliklerden oluşur. Genellikle sınıflarda grup rehberliği yöntemi ile uygulanır. Aşağıdaki gibi açıklanabilecek sınıf içi etkinlikler ve okul kapsamlı etkinlikler olmak üzere iki bölümden oluşur. Sınıf içi etkinlikler, okuldaki bütün öğrencileri için tasarlanır. Bu nedenle bütün sınıflarda haftada 1 saat “sınıf rehberliği saati” bulunur. Sınıf rehberliği saati yeni değildir. Geleneksel rehberlik programında da uygulanmıştır. Ancak gelişimsel rehberlik programında her sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenmiş yeterlikler, konular, yöntem, araç gereç ve kaynaklar ile değerlendirme yapılarından oluşan bir öğretim süreci söz konusudur. Sınıf içi etkinlikler için program genel amaçları, içeriği her sınıf seviyesine göre belirlenen hedefleri ve kritik davranışları hazırlanır. Bu biçimde hazırlanan üniteler bir öğretim yılına dağıtılır. Hedef davranışları kazandıracak eğitim durumları belirlenir. Öğrencinin hedef davranışları ne ölçüde kazandığını belirlemek amacıyla sına durumları saptanır. Bütün bu bileşenlerden oluşan bir “sınıf rehberliği öğretim programı” vardır. Okul kapsamlı etkinlikler ise daha kalabalık öğrenci gruplarına hazırlanmaktadır. Örneğin meslek seçimi, üst öğrenim kurumlarına geziler ve çeşitli konferanslar vb gibi (Rowley, Stroh & Sink, 2004).

b) Bireysel planlama: Rehberlik programının bu parçasında öğrencilerin kişisel, eğitsel, sosyal ve kariyer gelişimi planlarına yardımcı olmak üzere desenlenmiş çalışmalar yer alır. Bu çalışmalar, bireyi tanıma ve değerlendirme, çeşitli eğitsel, sosyal, mesleki konularda bilgilendirme, yerleştirme ve izleme etkinliklerini kapsar (Rowley, Stroh & Sink, 2004).

c) Müdahale Servisleri: Kişisel- sosyal, eğitsel ve kariyer gelişimi gibi çeşitli sorunları olan öğrencilere yönelik bir hizmettir. Bu kapsamda; akademik başarısızlık, kariyer kararsızlığı, devamsızlık, okuldan ayrılma, ailevi sorunlar, yakınıni kaybetme, kişiler arası ilişkilerde sorunlar, kaygı, stres, madde bağımlılığı vb. gibi öğrenci sorunları ile ilgilenilir. Bu süreçte öğrencilere bireysel ya da 5–6 kişilik küçük gruplar halinde psikolojik danışma yapılır (Rowley, Stroh & Sink, 2004).

d) Sistem Desteği: Sistem desteği; psikolojik danışma ve rehberlik programının hazırlanması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi için gerekli yönetsel ve eğitimsel etkinliklerden oluşur. Bu süreçte, psikolojik danışma ve rehberlik programının değerlendirilmesi, izlenmesi, geliştirme ve güncelleştirmesine dayalı araştırmalar yapılır. Psikolojik danışmanların mesleki yeterliklerinin, güncel gelişmeleri de dikkate alarak, sürekli geliştirilmesi için hizmet içi eğitim, mesleki kongre, seminer, konferans ve toplantılara katılım, lisansüstü eğitim vb. olanakları sistemce sağlanabilir. Yine bu kapsamda bültenler, broşürler, yerel medya ya da okul toplantıları ile psikolojik danışma ve rehberlik programı personele ve topluma tanıtılır. Psikolojik danışmanların öğretmen ve öteki personelle alanı ile ilgili konularda öğrencilerin gereksinimlerini de dikkate alarak düzenli bilgiler verilmesi söz konusudur. Okul içindeki ya da eğitim bölgesindeki çeşitli kurullara (öğretmenler kurulu, okul-aile birliği vb.) katılma, bu kurullara destek verme ve destek alma çalışmaları da bu çerçevede yapılır (Rowley, Stroh & Sink, 2004).

Milli Eğitim Bakanlığı'nda da buna benzer bir uygulama vardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na göre ise program beş ögeden oluşmaktadır:

a) Grup Rehberliği: İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programında yer alan kazanımlara yönelik rehberlik etkinlikleri ve sınıf rehberlik programı dışında, öğrencilere yönelik düzenlenen grup rehberliği etkinliklerini kapsamaktadır (MEB, 2006).

b) Bireysel Planlama: öğrencilerin eğitsel ve mesleki geleceklerini sağlıklı bir biçimde planlamalarına yardımcı olmak amacıyla; bireyi tanıma, yönlendirme, yerleştirme ve izleme hizmetleri çerçevesinde gerçekleştirilecek, bireysel görüşmeler, bireysel ya da grup test ya da ölçeklerinin uygulanması, sonuçlar hakkında geribildirim verilmesi gibi tüm etkinlikler bu bölümde yer alır (MEB, 2006).

c) Müdahale Hizmetleri: Her hangi bir yeterlik alanında, sınıf rehberliği dışında yardım gerektiren, yoğun ihtiyaç gösteren ya da sorun yaşayan öğrencilere yönelik her türlü bireysel ya da grupla gerçekleştirilen etkinlikler (bireysel ya da grupla psikolojik danışma, krize müdahale vb.) ile bu hizmetlerden yararlanacak öğrencilerin tespitine yönelik çalışmalar bu bölümde yer alır. Ayrıca önleyici müdahale kapsamında sorun yaşamaması muhtemel risk gruplarındaki öğrencilere yönelik çalışmalar da

(“Psikoeğitim”, “Hayata Sahip Çıkmak”, “Haydi Kızlar Okula”, “Psikososyal-Kuş Gribi”, “Temel Önleme”, “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Azaltılması ve Önlenmesi çalışması” vb.) bu bölümde yer alır (MEB, 2006).

d) Program Geliştirme, Araştırma, Müşavirlik ve Profesyonel Gelişim: Okul ve sınıf rehberlik programlarının; planlanması, hazırlanması, uygulanması ve değerlendirmesine yönelik etkinlikler, araştırma etkinlikleri, kurullara, toplantılara, kongre, sempozyum v.b. gibi bilimsel etkinlikler katılma, hizmet içi eğitime katılma, veli, öğretmen ve yöneticilere müşavirlik, halkla ilişkiler gibi tüm etkinlikler bu grupta yer alırlar.

e) Diğer: Programın diğer unsurları içine yerleştirilemeyen etkinlikler bu grupta yer alır (“belirli gün ve haftalarla ilgili çalışmalar vb.”) (MEB, 2006).

Program rehberlik ve sosyal etkinlik saatlerinin dönüşümlü olarak 18 hafta boyunca kullanıma uygun olarak hazırlanmıştır. 15 hafta rehberlik etkinlikleri uygulanıp, kalan 3 haftada ise psikolojik danışma ve rehberlikle ilgili test, envanter uygulamaları ve mesleki gezilere ayrılmıştır.

Psikolojik danışma ve rehberlik programı, öğretim programlarında olduğu gibi bilgiye ağırlık tanıyan ve derslerle sınırlı bir program değildir. Psikolojik danışma ve rehberlik programı; sınıf içi etkinlikler, seminerler, bireysel ve grupla görüşmeler, psikolojik danışma, eşgüdüm, eğitsel ve mesleki kurum gezileri vb. etkinliklerden oluşan kapsamlı bir programdır.

Kapsamlı/gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programı, bireylerin gelişimsel gereksinimlerini göz önüne alan bir programdır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemi görevlerine ve gereksinimlerine odaklanırlar (Nazlı, 2005).

Kapsamlı/gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programları yapısına bakıldığında yalnızca sınıf rehberliği programından oluşmadığı, okulda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri anlamındaki her türlü uygulamayı kapsadığı görülmektedir.

2.2. Okullarda Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Uygulanmasının Olumlu Yönleri

Yapılan araştırmalar programın uygulandığı okullarda öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimleri ile akademik ve mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağlarken aynı zamanda pozitif bir okul ortamının oluşmasına da katkı sağladığını göstermiştir.

Öğrenciler arasında etkileşimin artması, mesleki tercihleri hakkında bilgi sahibi olmaları, yaşam ile başa çıkma becerilerinin gelişmesi, kendisi ve diğer insanlar hakkında bilgisinin artması, iş yaşamı hakkında bilgi sahibi olma, amaç yönelimli olma, uzun vadeli plan yapma, karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin gelişmesi bu kazanımlar arasında yer almaktadır (Aydın, 2007).

Öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgili bilgileri artarken öğrencilerin akademik, kişisel ve duygusal gereksinimlerini daha çabuk fark ederler. İdareciler, psikolojik danışma ve rehberlik programları hakkından daha derin bir anlayış geliştirirken PDR hizmetlerinin sunulması için gerekli araç ve gereç teminini daha rahat sağlar. Programın veliler için yararı ise PDR programları hakkında daha fazla bilgi sahibi olurlar. Psikolojik danışma ve rehberlik servislerine daha rahat ulaşabilecekleri için çocukların eğitsel ve mesleki planları ile daha yakından ilgilenebilirler (Aydın, 2007).

2.3. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurul Kararı ile 2006–2007 Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı, Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı değil, onun bir parçasıdır. Sınıf Rehberlik Programı’nda 120 ilköğretime, 120 ortaöğretime yönelik olmak üzere toplam 240 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesi için rehberlik saatinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanmak üzere, etkinlik örnekleri hazırlanmasına karar verilmiştir. İlköğretimde 1-8. sınıflar için belirlenen 120 kazanımın etkinlikleri Prof. Dr. Serdar Erkan ve alanda çalışan bir grup psikolojik danışman tarafından hazırlanmıştır. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı’nı tamamlayan öğrencilerin; okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlamaları, potansiyellerini tam olarak kullanıp eğitsel başarılarını artırmaları, kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri, başkalarını anlamaları, kabul etmeleri ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmeleri, topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirmeleri, hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri, eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmaları amaçlanmaktadır. Program hazırlanırken kişisel- sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları temel alınmıştır. Programda yer alan ve yukarıdaki gelişim alanlarıyla ilgili 7 yeterlik alanı bulunmaktadır. Bunlar: Okula ve çevreye uyum, eğitsel başarı, kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum, güvenli ve sağlıklı hayat, eğitsel ve

mesleki gelişimdir. Eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal alanlar nasıl birbiri ile ilişki içinde ve tam olarak birbirinden soyutlanamaz ise söz konusu yeterlik alanları da birbiri ile ilişkilidir ve birbirinden tam olarak soyutlanamaz (MEB, 2006).

2.3.1. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Psikolojik Danışmanın Görevleri

Psikolojik danışman aşağıdaki görevleri yapar:

- a) İl çerçeve programını temel alarak okulunun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını sınıf düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.
- b) Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf öğretmenlerine rehberlik eder.
- c) Okulunun tür ve Özelliklerine göre gerekli eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini plânlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasına rehberlik eder.
- d) Bireysel rehberlik hizmetlerini alanın ilke ve standartlarına uygun biçimde yürütür.
- e) Eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinliklerini yürütür.
- f) Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar.
- g) Sınıflarda yürütülen eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerinden, uygulanması rehberlik ve psikolojik danışma alanında Özel bilgi ve beceri gerektirenleri uygular.
- h) Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.
- ı) Öğrencinin mezun olacağı dönemde, okuldaki tüm eğitim ve öğretim sürecindeki gelişimini, yönlendirilmesi açısından önemli özelliklerini ve bu konudaki önerilerini içeren bir değerlendirme raporunu sınıf rehber öğretmeni, veli, öğrenci ve okul yönetiminin iş birliğiyle hazırlar. Bu raporun aslını öğrenci gelişim dosyasına koyar, bir Örneğini de Öğrenciye veya velisine verir.

- i) Eğitim-öğretim kurumundaki seçmeli derslerin konulmasında çevre koşulları, okulun olanakları, öğretmen sayısı ve branşı da gözönüne alınarak yeni seçmeli derslere ilişkin araştırma yapar, bu derslerin zümre öğretmenlerince gerçekleştirilecek program çalışmalarında alanı ile ilgili görüşlerini bildirir.
- j) Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa veya kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini rehberlik ve araştırma merkezinin iş birliğiyle verir.
- k) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli kayıtları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve İstenen raporları düzenler.
- l) Okula bir alt Öğrenim kademesinden veya nakil yoluyla gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını inceler, sınıf rehber öğretmeniyle iş birliği içinde değerlendirir.
- m) Gerekliğinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde kullanılacak ölçme araçları, doküman ve kaynakları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.
- n) Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yönlendirilmesi konusunda branş ve sınıf rehber öğretmenine bilgi verir ve iş birliği yapar.
- o) Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenler.
- p) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin komisyonlara ve toplantılara katılır, gerekli bilgileri verir, görüşlerini belirtir.
- r) Orta öğretim kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin ilgili maddesinde belirtilen görevi yapar.
- s) Ders yılı sonunda bu alanda yapılan çalışmalarını değerlendirir, sonuçlarını ve gerekli bilgileri içeren bir rapor hazırlar (M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524).

2.3.2. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görevleri

Sınıf rehber öğretmeni aşağıdaki görevleri yapar:

- a) Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını plânlar ve bu plânlamanın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verir.
- b) Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girer. Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütür.
- c) Sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliği yapar.
- d) Sınıfa yeni gelen Öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği içinde inceler, değerlendirir.
- e) Çalışmalarda öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.
- f) Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisine iletir.
- g) Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yöneltilmeleri konusunda psikolojik danışmanla iş birliği yapar.
- h) Okul müdürünün vereceği, hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

İlköğretimde 1'inci sınıftan 5'inci sınıfa kadar olan sınıfları okutan öğretmenler de bu görevleri kendi sınıflarında; üst sınıflardaki sınıf rehber öğretmenleri gibi, öğrencilerinin yaş, gelişim, eğitim durumları, bireysel özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda, rehberlik ve psikolojik danışma servisinin eş güdümünde yürütürler

(M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524).

2.3.3. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Okul Müdürü İle Müdür Yardımcılarının Görevleri

Okul müdürü aşağıdaki görevleri yapar:

- a) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için, hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç ve gereci sağlar.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunu kurar, bu komisyona başkanlık eder.
- c) Okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yıllık program ve yürütme plânının hazırlanmasını sağlar ve uygulanmasını izler.
- d) Okulun psikolojik danışman ihtiyacını, öğrenci sayısını ve bu sayıdaki artışı dikkate alarak belirler ve bulunduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünün ilgili bölümüne bildirir.
- e) Okulda birden fazla psikolojik danışman varsa birini koordinatör olarak görevlendirir.
- f) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde birden fazla psikolojik danışman olması hâlinde; program, plânlama, araştırma gibi birlikte yapılması gereken görevler dışında, hizmetlerin yürütülmesinde öğrenci sayıları, sınıflar, meslekî formasyon ve özel beceriler gibi ölçütlere göre gerektiğinde psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü yapar. Ancak bu iş bölümünün dengeli olmasına ve hizmetlerin gerektirdiği eş güdüm ve bütünlüğü zedelememesine dikkat eder.
- g) Rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle iş birliği yaparak okuldaki Öğretmenleri her sınıfa bir sınıf rehber öğretmeni olmak üzere görevlendirir. Zorunlu olmadıkça sınıf rehber öğretmenlerini sınıftaki öğrencilerin mezuniyetine kadar değiştirmez ve sınıf rehber Öğretmenlerini bir zorunluluk bulunmadıkça yönelim işlerinde görevlendirmez.

h) Okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu konudaki programın verimli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi için psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında eş güdümü sağlamak için gerekli özeni gösterir.

ı) Öğrencileri yönlendirme çalışmalarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi elemanları, öğrenciler, veliler, sınıf rehber öğretmenleri, branş Öğretmenleri ve diğer yöneticiler arasında iş birliği ve organizasyon ile değerlendirme sonuçlarının bir bütünlük içinde kayıtlarının tutulmasını sağlar.

i) Başka eğitim-öğretim kurumlarından gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını, geldikleri eğitim kurumlarından ister ve rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.

j) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde hazırlanan program ile yürütme plânının birer örneğini ders yılının başladığı ilk ay içerisinde, yıl sonu çalışma raporunun bir örneğini ise ders yılının tamamlandığı ay içerisinde bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine gönderir.

Okul müdür yardımcıları ise aşağıdaki görevleri yapar:

a) Sorumlu olduğu sınıflardaki öğrencilere ilişkin sorunları ve bu öğrencilerle ilgili gerekli bilgi ve belgeleri rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.

b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu toplantılarına katılır.

c) Okul müdürünün vereceği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili diğer görevleri yapar (M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524).

2.3.4. İlköğretim Okullarında Programın Uygulanmasında Branş Öğretmenleri ve Diğer Personellerin Görevleri

Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler de gerektiğinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin plânlama ve eş güdümüyle çalışmalara yardımcı olurlar. Okul Müdürünün vereceği, rehberlikle ilgili görevleri yerine getirirler (M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Nisan 2001, sayı: 2524).

2.4. Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlikle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Güvenç (2001) okullardaki rehberlik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılan güçlükleri 102 yönetici, öğretmenleri ve psikolojik danışmanın görüşleriyle belirlemeye çalışmıştır. Bulgular incelendiğinde yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmaması, okullarda rehberlik anlayışının olmaması, rehber öğretmenler için yeterli fiziki ortam ve araç-gereç bulunmaması, sınıf rehber öğretmenlerinin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, ve ailelerin yeterli destek vermeleri gibi problemlerin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesini olumsuz biçimde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Nazlı'nın (2002) yaptığı araştırmada öğretmenlerin kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmanın verileri, 2001-2002 eğitim öğretim yılı Balıkesir ilinde 3 müfredat laboratuvar okulunda çalışan 112 öğretmene uygulanan anket ile elde edilmiştir. Ankete verilen cevapların frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını yararlı ve etkili olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Benzer şekilde Yumrutaş (2006) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamaları incelenmiştir. İstanbul ilinde ilköğretim okullarında çalışan 207 öğretmenden anket kullanılarak veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü ilköğretimde rehberlik çalışmalarının yararlı olacağına inandıklarını, okullarında yürütülmekte olan rehberlik ve eğitici kol faaliyetlerinin ise yeterince etkili yapıldığını düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük kısmı rehberlik çalışmalarındaki görev ve sorumluluklarını bildiklerini ve rehberlik görev ve sorumluluklarına ilişkin çoğu ifadeyi yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Nazlı (2007) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları incelenmiştir. 11 psikolojik danışman ile görüşme yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanların eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirme ve yeni paradigmaları algılamada güçlük çektikleri; rehberlikte değişime rağmen kendi rollerinde bir değişimi

algılamadıkları; görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz buldukları; değişen sisteme uyum sağlamak için mesleki gelişimlerini artırmak istedikleri belirlenmiştir.

Konca (2007) tarafından yapılan çalışmada ilköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programının geliştirilmesinde karşılaşılan sorunlar incelenmiştir. Sorunları belirlemeye yönelik geliştirilen ölçme aracı ile 47 yönetici ve 65 psikolojik danışmandan veri toplamıştır. Bu çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticileri ve psikolojik danışmanların büyük çoğunluğunun ‘araştırma geliştirme etkinlikleri’, ‘işbirliği’ ve ‘insan kaynakları’ üst başlıkları ile ilgili olarak oluşturulmuş maddelerde yer alan durumların tamamını; ‘anlayış’ kaynaklı sorunlar üst başlığı ile ilgili olarak ise bir madde dışındaki tüm maddeleri, ilköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde yaşanmakta olan sorunlar olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Kızıl’ın (2007) yaptığı çalışmada ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışmanların ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Konya ili psikolojik danışmanı bulunan okullarda görüşmeyi kabul eden psikolojik danışman ve sınıf rehber öğretmenlerden veriler toplanmıştır. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların %83,3’ü rehberliğe karşı geliştirilen tutumun uygulanabilirliği etkilediğini, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun rehberlik etkinliklerini tam anlamıyla yerine getiremediğini ancak; rehberliğe yönelik olumlu tutum gösteren bireylerle tam anlamıyla uygulanabileceği görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanların %66,6’sı öğretmenlerin rehberlik etkinliklerini angarya olarak gördüklerini, rehberliğe ilişkin olumlu tutumları yoksa işbirliği yapmadıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların %33,3’ü öğretmenler bilgilendirilmelidir, rehberlik anlayışı kazandırılmalı diye görüş belirtmişlerdir. Katılımcı psikolojik danışmanların tamamı rehberlik etkinliklerini yapan öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmişler ve öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle, bilgi ve anlayış kazanmalarının gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları Karakuş (2008)’in yaptığı bir çalışmada da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmasını incelenmiştir. Araştırmaya 19 psikolojik danışman, 167 sınıf

öğretmeni ve 100 sınıf rehber öğretmeni olmak üzere 286 kişi katılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanlar, sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine bakışı ve desteğinin, öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerinin, sorumluluklarının bilincinde olmalarının konsültasyon hizmetlerinin başarısını etkileyeceğini dile getirmişlerdir. Sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin kendilerini geliştirmeleri ve onlara hizmet içi eğitim almaları gerek gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) tarafından yapılan araştırmada okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmış ve ilköğretim ve ortaöğretim okullarında çalışan 124 müdür, 74 müdür yardımcısına “okul rehberlik hizmetlerine dönük değerlendirme anketi” uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre yöneticiler her okulda bir psikolojik danışman bulunması gerektiğini, PDR servisinin sürekli bir birim olarak okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağını, düşündüklerini belirtmişlerdir.

Benzer şekilde Nazlı (2008) öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamalarını incelemiştir. Araştırmada 226 öğretmenden anket uygulayarak veri toplanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin rehberlikte değişim yapılmasına ihtiyaç olduğu, MEB’in rehberlik hizmetinde yaptığı değişimlerin nedenlerini kısmen bildikleri, getirilmeye alışılan gelişimsel-önleyici rehberlik yaklaşımını benimsedikleri ancak okullardaki gelişimsel-önleyici uygulamalarda yetersizlikler algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca yürütülen rehberlik hizmetlerini öğrencilerin, okulun ve toplumun ihtiyacını karşılamada kısmen yeterli buldukları ve psikolojik danışmanların geleneksel rollerini daha fazla algılamakla beraber, psikolojik danışmanların koordinasyon, konsültasyon, öğretim liderliği, okul güvenliği gibi gelişimsel rehberlikte ön plana çıkan yeni rol ve görevlerini de algıladıkları belirlenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin akademik programa konulan sınıf rehberliği uygulamasını benimsedikleri, sınıf rehberliğinin 15 günde bir değil her hafta yapılmasını istedikleri, sınıf rehberliğini öğrencilerin gelişimlerine yararlı olarak değerlendirdikleri ve sınıf rehberliğinin hem öğretmenlerin hem de psikolojik danışmanların sorumluluğunda olmasını istedikleri belirlenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun rehberlik hizmetinde öğretmenlerin rol almasını benimsedikleri ve bunun için gayret gösterdikleri, ancak MEB’in öğretmenlere verdiği

görevleri yerine getirmede sıkıntı yaşadıkları ve bunun için kendilerine hizmet içi eğitim verilmesini istedikleri ortaya çıkmıştır.

Demir (2010) yaptığı araştırmada ise sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırmada 595 sınıf rehber öğretmenine rehberlik anlayışı envanteri ve araştırmacı tarafından geliştirilen rehber öğretmen tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayış düzeyleri ve rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin oldukça yüksek olduğu, rehberlik anlayışı düzeyleri ile rehberliğe yönelik tutum düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kadın sınıf rehber öğretmenlerinin hem rehberlik anlayışlarının hem de rehberliğe yönelik tutumlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Branşa göre sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışlarının ve rehberliğe yönelik tutumlarının değişmediği saptanmıştır. Rehberlikle ilgili hizmet içi eğitime katılma durumuna göre rehberliğe yönelik tutumda katılanlar lehine anlamlı farklılık gözlenirken, rehberlik anlayışında farklılık gözlenmemiştir. Çalışılan eğitim kademesine göre ise, ilköğretimde çalışan sınıf rehber öğretmenlerin hem rehberlik anlayış düzeyleri hem de rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin ortaöğretimde çalışanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kıdem yıllarına göre ise, 1-9 ve 10-19 yıl arası kıdem yılına sahip olan sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayış düzeylerinin kıdem yılı 20 ve üzeri olanlardan daha yüksek olduğu, ancak sınıf rehber öğretmenlerinin rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin kıdem yıllarına göre değişmediği saptanmıştır.

Demirel (2010) tarafından yapılan araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2006 yılında hazırlanan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” ilköğretim boyutunun program tasarısına bakılarak, uzman ve rehber öğretmen görüşlerinden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Bu amaçla eğitim programının temel öğeleri olan hedefler, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme ölçütü olarak alınmıştır. Sonuçta programın gelişimsel rehberlik anlayışı temel alarak hazırlanan, geniş bir vizyona sahip, kapsamlı, süreç ağırlıklı, öğrencinin tüm yönleri ile gelişimi hedefleyen bir program olduğu, ancak okullardaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine katkı sağlayabilmesi için, özellikle uygulamadaki sorunları giderecek düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Terzi, Ergüner-Tekinalp ve Leuwerke'nin (2011) yaptığı araştırmada ise psikolojik danışmanların Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Modeline dayalı olarak hazırladıkları ve uyguladıkları kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik

programlarında; hangi hizmetlere ne kadar zaman ayırdıkları ve program hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecinde ne gibi problemlerle karşılaştıkları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre okullarda kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının uygulamaya konulması, özellikle uygulamalar arasında bütünlük sağlama, öğrenci gelişimsel ihtiyaçlarını karşılama ve psikolojik danışman kimliğinin ön plana çıkarılması açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ancak programın içeriği ve personelin yeterliği kapsamında programın uygulanmasında bazı güçlükler yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine ilişkin görüş ve algıları hakkında bilgi veren öğretmenlerle yapılan araştırmalar öğretmenlerin rehberliğin okulun ayrılmaz bir parçası olduğu görüşünü, genel olarak gelişimsel rehberlik anlayışı ve rehberlik hizmetlerindeki kendi rol ve sorumluluklarını benimsediklerini göstermektedir (Nazlı, 2002, 2008; Yumrutaş, 2006) . Bununla birlikte öğretmenlerin rehberlik faaliyetlerinin yerine getirilemediği ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğu bulguları da yer almaktadır (Nazlı, 2008; Yumrutaş 2006). Bu bulgular öğretmenlerin okul rehberlik hizmetlerini benimselerken, uygulamaya ilişkin hizmet içi eğitime gerek duymakta olduklarına işaret etmektedirler. Bununla birlikte psikolojik danışmanlar okul rehberlik hizmetlerinin etkililiğini öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmalarına bağlı olduğunu ve öğretmenlere rehberlik hizmetleri ile ilgili hizmet içi eğitim verilmeli görüşünü vurguladıkları görülmektedir (Karakuş, 2008; Kızıl, 2007). Öğretmenler, psikolojik danışmanlar ve yöneticiler ile gerçekleştirilen çalışmalar da psikolojik danışmanlarla gerçekleştirilen çalışmalara benzer olarak öğretmenlerin rehberlikle ilgili bilgiye, anlayışa sahip olmadığına, bu durumun da okullarda rehberlik hizmetlerinin etkili sunulmasında engel oluşturduğuna işaret etmektedir (Güvenç, 2001; Konca ,2007).

2.4.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Aşağıda kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin yurtdışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir:

Pershing ve Demetropoulos (1981) ortaöğretimde rehberlik ve rehberlik servisine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırmada bütün öğretmenlerin kariyer danışmanlığına ilişkin olumlu tutuma sahip ancak öğretmenlerin rehberlik sistemine yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Yaş ve deneyim açısından yaşları ve deneyimleri daha yüksek olan öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Cinsiyet açısından ise erkek öğretmenlerin daha

yüksek olumlu tutuma sahip oldukları dair sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanın çalıştığı okullarda çalışan öğretmenlerin rehberlik siteminin yeterliliğine ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

McPhee'nin (1985) Bahamalar Nassau'daki özel ve devlet orta öğretim kurumlarındaki 275 yönetici ve öğretmenin okul rehberlik hizmetleri ve öğrenci kişilik servisine ilişkin tutumlarını incelediği araştırmada, yöneticilerin öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kıdem olarak yüksek olan öğretmenlerin düşük oranlara göre daha yüksek tutumlara sahip oldukları, erkeklerin kadınlardan daha yüksek rehberlik algısına ve tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Bu çalışmada yönetici ve öğretmenlerin rehberlik tutumları ile rehberlik algıları okul türü, okulun büyüklüğü, okul düzeyi ve medeni duruma göre değişiklik göstermemiştir.

Borders ve Drury'nin (1992) yaptığı kapsamlı okul rehberlik programlarının hazırlanması ve uygulanmasıyla ikili tarama derleme niteliğindeki bir çalışmada 1960 ile 1990 Ocak arasında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda okul danışmanlığının, öğrencinin eğitsel ve kişisel gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bireysel ve küçük grup psikolojik danışmanlığı, sınıf rehberliği sınıfta çocuğun başarısına doğrudan katkı sağlamakta ve okul danışmanları zamanlarının çoğunu bu yöntemleri kullanmaya ayırmaktadırlar. Öğretmenlerle işbirliği, etkinliklerin programın etkililiğini ve ölçülebilirliğini geliştirecek şekilde olması gerektiği vurgulamaktadır. Programı hazırlayanlar ve uygulayanlar her öğrencinin kapsamlı rehberlik ve danışmanlık programına katılmasının önemi de vurgulanmıştır.

Gysbers'in (1999) yaptığı araştırmada kapsamlı bir rehberlik programının ülke çapında uygulanmasıyla ilgili bir inceleme yapılmıştır. Missouri ilköğretim ve ortaöğretim bölümü (MDESE) modelinin danışmanlık eğitimine katılan 922 okul danışmanına anket gönderilmiştir. 430 okul danışmanı bu anketleri geri göndermiştir. Anketleri gönderen bu okul danışmanları eğitime katılan 419 okul bölgesinin 255'ini (%60) temsil etmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre bir çok okul danışmanının, programın politikasını, felsefesini yeterli gördüğü anlaşılmıştır. Tüm okul danışmanlarının yaklaşık üçte ikisi programı uygulamak için imkânlarının olduğunu bildirmiştir. Çoğu okul danışmanı rollerinde önemli değişiklikler olduğuna inanmaktadır. Rehberlik dışı görevlerin azalması ve etkili sevk sisteminin gerekliliği de diğer bulgular arasındadır.

Lehr (2002) tarafından yapılan araştırmada Nova Scatio'da kapsamlı rehberlik ve danışmanlık programının başarılı uygulanmasına etki eden faktörler incelenmiştir. 8 okulun danışmanı ile derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmış ve anket uygulanmıştır. Anketler araştırmanın birinci safhasını oluştururken, görüşme ikinci safhasını oluşturmuştur. Anket çok yetersizden(1) çok yeterli(7)ye doğru derecelendirilmiştir. Anket sonuçlarına göre danışmanların yüzde 87'nin 4 ve üzeri puanı seçtikleri ve bunun da programın başarılısı konusunda bir fikir verdiği görülmüştür. Danışmanların %40 ı programı koordine etmek için yeterli zaman ayırdıklarını, %42'si programın çeşitli bölümlerine zaman ayırmakta sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda iki temel konuya işbirliği, zaman ve kaynağın önemine vurgu yapılmıştır.

Rowley, Stroh & Sink'in (2004) yaptığı araştırmada rehberliğin müfredat bileşeninin eğitimsel önemi için, üç temel odağını açıklayıcı bir çalışma başlatılmıştır. İlk olarak, danışmanların düzenli olarak kullandıkları rehberlik müfredat gereçlerini tanımlamak için okul danışmanlarının ulusal örnek bir çalışması ve danışmanlık programları sorgulanmıştır. İkinci olarak, okul danışmanlarının rehberlik müfredat bileşenini uygulama derecesine bakılmıştır. Üçüncü olarak, katılımcılara, gelişimsel alanlar ve rehberlik programı hedefleri hakkında sorular sorulmuştur. Araştırma, okul danışmanlarının, rehberlik müfredatının öğrencilerin gelişimsel yeterliliğine katkıda bulunduğunu ve öğrenmelerine de yardım ettiğine inandıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, okul danışmanları tarafından kullanılan rehberlik ile ilgili çok sayıda kaynak olduğu ve sadece birkaç bölgede (mesela Missouri), farklı uygulamalar olduğu görülmüştür. Sınırlı sayıda müfredat farklılıklarına rastlanmıştır. Bu araştırma, okul danışmanlarının, öğrencilerin kendi hedeflerini belirlemesine yardım etmesi yanında, eğitimsel okul amaçlarını yerine getirmek için de rehberlik müfredatını kullanabildiği fikrini güçlendirmiştir.

Aluede ve Egbochuku (2009) Nijerya'da İkinci kademe okullarındaki öğretmenlerin okul rehberlik programına ilişkin görüşlerini anket uygulayarak incelemişlerdir. 420 öğretmenin katıldığı araştırmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun rehberlik ve psikolojik danışma programının okulun eğitim programını olumlu yönde etkilediği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bardhoshi ve Duncan'ın (2009) yaptığı araştırmada okul danışmanlarının rollerini tanımlamayla ilgili belirsizliğe dikkat çekmek için, okul müdürlerinin(n=538)

okul danışmanlarının rolüne ilişkin algıları incelenmiştir. Yararlanılan anket, Amerikan Okul Danışmanları Birliği tarafından tanımlanan, okul danışmanlarının mesleki standartlarına dayanılarak geliştirilmiştir. Sonuç olarak; okul müdürleri, okuldaki başlıca hizmetleri, okul danışmanlarının zorunlu bir görevi olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

Studer, Diambra, Breckner ve Heidel'in (2010) yaptığı araştırmada kapsamlı ve gelişimsel okul rehberlik programının uygulanmasındaki engelleri ve programın başarılarını araştırmak için, okul rehberlik programı incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde; ilk ve ortaokul danışmanlarının, daha fazla rehberlik dersi yapmada, lise danışmanlarından anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmüştür ($p < .01$). Okul danışmanlarının kapsamlı gelişimsel rehberlik programının yararını kavradığı ortaya çıksa da, bu programın uygulanmasının zor olduğunu fark ettikleri ortaya çıkmıştır. Program ASCA felsefesinin yansımaları değiştirdiği için, okul danışmanları bütün öğrencilerin mesleki, akademik ve kişisel ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için, eğitimlerine uygun görevlerde daha fazla çalıştıkları görülmüştür.

Öğretmenlerin rehberliğe ilişkin tutumlarının incelendiği araştırmalarda öğretmenlerin rehberliğe karşı tutumlarının olumlu olduğu bununla birlikte yöneticilerin öğretmenlerden daha yüksek olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (Pershing ve Demetropoulos, 1981; McPhee, 1985). Programa ilişkin görüşlerin incelendiği araştırmalarda ise öğretmenlerin ve okul danışmanlarının programı yeterli gördükleri, bununla birlikte okul danışmanlarının programın uygulanmasının zor olduğunu fark ettiklerini ortaya çıkmıştır. (Gysbers, 1999; Lehr, 2002; Aluede ve Egbochuku, 2009; Studer, Diambra, Breckner ve Heidel, 2010). Okul müdürlerinin ise okuldaki başlıca rehberlik hizmetlerini, okul danışmanlarının zorunlu bir görevi olarak gördükleri ortaya çıkmıştır (Bardhoshi ve Duncan, 2009).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistik teknikler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel tarama modelinde olup; nicel ve nitel olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yöntem çeşitlemesi kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlara araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. İkinci aşamada ise form uygulanan kişiler arasından seçilen psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri ile görüşme yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın çalışma evrenini Osmaniye ili Merkez ve Düziçi ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında psikolojik danışmanı bulunan okullardaki sınıf öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlerken kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Psikolojik danışmanı bulunan ilköğretim okulları arasından Merkezde 10, Düziçi ilçesinde 3 olmak üzere toplam 13 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Seçilen bu okullarda çalışan 195 sınıf öğretmeni, 121 sınıf rehber öğretmeni ve 16 psikolojik danışman örnekleme dâhil edilmiştir. Ayrıca görüşme aşamasında benzer şekilde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak birinci kademedeki her sınıf düzeyinden iki sınıf öğretmeni ve yine ikinci kademedeki her sınıf düzeyinden üç sınıf rehber öğretmeni örnekleme dâhil edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında rehberlik programına ilişkin görüşleri hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek için belirlenen okullardan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla 6 psikolojik danışman, 10 sınıf öğretmeni ve 9 sınıf rehber öğretmeni ile görüşme yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anket ve görüşme formu ile toplanmıştır.

3.3.1. Anket

Araştırmada, araştırmaya katılan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı ile ilgili görüşleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anket 25 maddeden oluşmaktadır. Anket oluşturulurken kapsamlı/gelişimsel rehberlik programıyla ilgili literatürden ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde tanımlanan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanın görevlerinden yararlanılmıştır. Ankette yer alan maddelerin hazırlanması sırasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Üç uzmanın görüşü doğrultusunda soru ifadeleri üzerinde gerekli değişiklikler yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerden ankette yer alan her maddeye tamamen katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum, tamamen katılmıyorum seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Verilerin analizi için bu seçenekler 4, 3, 2, 1 olarak puanlanmıştır.

3.3.2. Görüşme Formu

Araştırmada anketten elde edilen veriler doğrultusunda gelişimsel rehberlik programı hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla bir grup sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışman ile görüşme yapılmıştır. Bu amaçla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu psikolojik danışmanlara, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmeni ayrı olmak üzere iki farklı türde hazırlanmıştır. Bu görüşme formlarında 9'ar soru yer almaktadır. Hazırlanan formlardaki sorular tez danışmanı tarafından incelenmiş ve geri bildirimler doğrultusunda sorular üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında örnekleme yer alan okullardaki sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlara anket uygulanmıştır. Uygulama 2010-2011 eğitim-öğretim yılının aralık ayında yapılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında bir grup sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışman ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler 2010-2011 eğitim- öğretim yılı şubat ayı içerisinde yapılmıştır. Görüşme sırasında sorulara verilen cevapları kaydetmek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bazı katılımcılar ses kayıt cihazı kullanılmasına izin vermediği için verdiği cevaplar yazılarak kaydedilmiştir. Görüşme süreleri görüşülen kişiye göre farklılık göstermiştir. Bazı görüşmeler 15-20 dakika sürerken; bazıları 30 dakikayı geçmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlara uygulanan anketten elde edilen nicel verilerin istatistiksel analizinde SPSS 17.0 paket programından yararlanılmıştır.

Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde araştırmaya katılan kişilerle ilgili bilgiler ve formda yer alan maddelere verdikleri cevaplar bilgisayarda oluşturulan veri dosyasına aktarılmıştır. Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı ile ilgili görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ortalama, standart sapma, f ve p puanlarına bakılmıştır.

Görüşmeden elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle verilerde kodlama işlemi yapılmıştır. Bu işlem için veriler birkaç kez okunmuştur. Kodlamanın oluşturulması aşamasında tez danışmanının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacı ve tez danışmanının yaptığı kodlamalar arasında %91 oranında tutarlılık katsayıları elde edilmiştir. Bu da kodlayıcılar arasındaki güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca geçerlilik için yapılan kodlamalar danışman tarafından incelendi ve değişiklikler(ekleme, çıkarma, yeni isim verme) yapılmıştır. Verileri analiz için yapılan kodlamaların o veri grubuna ne kadar uygun olduğu gözden geçirilmiştir. Kodlama aşamasından sonra ortaya çıkan kavram ve temaların sunumunda tablolar kullanılmıştır

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Anket Analizine İlişkin Bulgular

Bu bölümde anket verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programı Konusundaki Görüşlerinde Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı\gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların anket puanlarına göre görüşlerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Ancak 12., 19., 20., 21.ve 24. maddelerdeki dağılım homojen olduğu için bu maddelerde Tek Yönlü Varyans Analizi yerine Kruskal-Wallis H Testi yapılmıştır. Betimsel değerler ve farklılıklar Tablo 2’de yer almaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde madde 1, 2, 5, 6, 11, 13, 14 ve 23. de anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için bu maddelerde Tukey testi yapılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre madde 1 ve 2’de sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sınıf öğretmenlerin lehine; madde 5ve 6’da üç grup arasında psikolojik danışmanlar lehine; madde 13’te sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf öğretmeni lehine; madde 14’te sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmeni arasında sınıf öğretmeni lehine; Madde 23’te Sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf öğretmeni lehine ve yine aynı maddede sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf rehber öğretmeni lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre madde 12’de sınıf öğretmenleri lehine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0.05$).

Ortalamalar incelenirken 2,5 üstü olumlu cevap olarak kabul edilmiştir. Buna göre sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların maddelere olumlu cevaplar verdikleri, yalnız 25. maddede sınıf rehber öğretmenlerinin olumsuz cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 1

Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Anket Puanlarına Göre Betimsel Değerler

Maddeler	Sınıf Öğretmeni		Sınıf Rehber Öğretmeni		Psikolojik Danışman		F	p	Anlamlı Fark (Tukey)
	X	Ss	X	Ss	X	Ss			
1-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin kıssel/sosyal ihtiyaçlarını (kendini ve duygularını tanıma, iletişim vb.) karşılaması açısından yararlıdır.	3,43	,62	3,23	,76	3,50	,51	3,62	,028	Sınıf Öğrt.> Sınıf Rehber Öğrt.
2-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını (verimli ders çalışma, oryantasyon vb.) karşılaması açısından yararlıdır.	3,33	,61	3,12	,80	3,25	,77	3,37	,035	Sınıf Öğrt.>Sınıf Rehber Öğretmeni
3-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin mesleki ihtiyaçlarını (ilgi, yetenek, meslekleri tanıma vb.) karşılaması açısından yararlıdır.	3,17	,69	3,07	,76	3,43	,51	2,14	,118	
4-İlköğretim rehberlik programı okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkilidir.	3,06	,74	2,85	,83	3,18	,65	3,29	,038	
5-İlköğretim rehberlik programında sorumlu olduğum etkinliklerin uygulanmasında kendimi yeterli görüyorum.	3,02	,66	2,98	,70	3,68	,47	7,91	,000	Psik. Dan.>Sınıf Öğrt. Psik Dan>Sınıf Rehber Öğrt.

Tablonun Devamı

6-İlköğretim rehberlik programının yürütülebilmesi için okulda en az bir psikolojik danışman bulunmalıdır.	3,57	,64	3,52	,69	4,00	,00	3,82	,023	Psik. Dan.>Sınıf Öğrt. Psik. Dan.>Sınıf Rehber Öğrt.
7-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte psikolojik danışman öğrencilerin kişisel/sosyal gelişimlerini takip edebilmektedir.	2,93	,82	2,93	,86	3,18	,98	,67	,51	
8-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte psikolojik danışman öğrencilerin eğitsel gelişimlerini takip edebilmektedir.	2,88	,79	2,87	,81	3,12	1,02	,67	,51	
9-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte psikolojik danışman öğrencilerin mesleki gelişimlerini takip edebilmektedir.	2,82	,78	2,81	,77	3,25	1,00	2,23	,10	
10-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf (şube) rehber öğretmeni öğrencilerin kişisel/sosyal gelişimlerini takip edebilmektedir.	3,04	,74	2,85	,74	2,87	,71	2,54	,080	

Tablonun Devamı

11-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf (şube) rehber öğretmeni öğrencilerin eğitsel gelişimlerini takip edebilmektedir.	3,04	,65	2,85	,72	2,81	,75	3,02	,050	
12-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf (şube) rehber öğretmeni öğrencilerin mesleki gelişimlerini takip edebilmektedir.	2,94	,67	2,76	,73	2,50	,89	4,40	,013	Sınıf Öğrt.>Sınıf Rehber Öğrt. Sınıf Öğrt>Psik. Dan.
13-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin kışisel/sosyal gelişimlerini takip edebilmektedir.	3,14	,62	2,92	,69	2,75	1,00	5,19	,006	Sınıf Öğrt.>Psik. Dan.
14-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin eğitsel gelişimlerini takip edebilmektedir.	3,14	,62	2,92	,69	2,81	,91	5,02	,007	Sınıf Öğrt.>Sınıf Rehber Öğrt.
15-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin mesleki gelişimlerini takip edebilmektedir.	2,94	,72	2,76	,76	2,81	,75	2,33	,99	

Tablonun Devamı

16-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin <u>kişisel/sosyal</u> gelişimleri açısından yeterlidir.	2,70	,80	2,62	,76	2,81	,75	,60	,52	
17-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin <u>eğitsel</u> gelişimleri açısından yeterlidir.	2,70	,81	2,62	,76	2,87	,80	,84	,43	
18-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin <u>mesleki</u> gelişimleri açısından yeterlidir.	2,55	,76	2,57	,75	2,93	,77	1,90	,15	
19-İlköğretim rehberlik programının daha iyi uygulanabilmesi için öğretmen-veli işbirliği olması gerekmektedir.	3,68	,47	3,70	,55	3,43	,81	1,82	,16	
20-Öğretmenlerin rehberlik programını daha iyi yürütebilmeleri için psikolojik danışman ile işbirliği yapmaları gerekmektedir.	3,68	,47	3,76	,42	3,93	,25	2,83	,06	
21- İlköğretim rehberlik programının uygulanabilmesi için okul yönetiminin işbirliği gerekmektedir.	3,67	,49	3,74	,45	3,93	,25	2,66	,07	
22-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan bazı etkinlikler belirlenen sınıf düzeyine uygun değildir.	2,64	,86	2,59	,84	2,56	,89	,14	,86	

Tablonun Devamı

23-İlköğretim rehberlik müfredatında bulunan etkinlikleri uygulama konusunda güçlük çekiyorum.	2,41	,91	2,51	,89	1,75	,77	5,07	,007	Sınıf Öğrt>Psik. Dan. Sınıf Rehber Öğrt>Psik. Dan.
24-Okuldaki psikolojik danışmanın, rehberlik etkinliklerinin uygulanması konusunda öğretmenlerle yaptığı işbirliği yeterlidir.	2,77	,85	2,82	,80	3,25	,44	2,43	,089	
25-İlköğretim rehberlik programı için iki haftada bir ders saati ayrılması uygundur.	2,60	,94	2,34	1,04	2,75	,85	2,97	,052	

4.5.Görüşme Analizine İlişkin Bulgular

İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programıyla ilgili görüşleri hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek amacı ile on sınıf öğretmeni, dokuz sınıf rehber öğretmeni ve altı psikolojik danışman olmak üzere toplam 25 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme verilerinden elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.5.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararlarıyla İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin rehberlik programında yer alan etkinliklerin öğrencilere yararlarıyla ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilere kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki anlamda yararları olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan analizlerde sınıf öğretmenleri etkinliklerin kişisel sosyal anlamda daha çok yararı olduğunu dile getirmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin dördü arkadaşlarıyla iletişim konusunda yararı olduğunu, üçü öğrencinin kendini tanımasına öğretmenin yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde sınıf öğretmenleri öğrencilerin bireysel gelişimlerinde, arkadaşlarıyla işbirliği konusunda, öğrencilerde davranış değişikliği sağlamada, öğrencilerin sosyal gelişimlerinde, öğrenciyi bilgilendirmede yararı olduğunu ikişer kez dile getirmişlerdir. Aynı zamanda sınıf öğretmenleri etkinliklerin öğrencinin seviyesine inme, öğrenci hakkında bilgi sahibi olma, öğrencilerin kendi düşüncelerini söyleyebilmeleri, gerçekçi kararlar verme, kendi duygularını keşfetme, kendini eleştirme, başkalarıyla ilişki kurma, eleştiriye açık olma, sorunlarını paylaşma ve duygusal, bedensel gelişimlerini fark etmede yararı olduğunu belirtmişlerdir.

İki sınıf öğretmeni bu konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Öğrencinin ailesiyle iletişim kuramaması ya da ailenin öğrenciye yetersiz ya da hiç bilgi vermemesi olumsuz sonuçlar doğurabiliyor. Gelişimsel rehberlik programı bu açıdan fayda sağlamaktadır. Burada kendi seviyelerine inebilen biri oluyor okulda. Öğrenciler istedikleri gibi fikirlerini söyleyebiliyorlar. O yüzden önemli. (SÖ)

Rehberlik programı öğrencilerin kendilerini tanıma, arkadaşlarıyla işbirliği yapma, kişisel ve sosyal gelişimlerinin farkına varma, kendini eleştirme, çevresini ve arkadaşlarını olumlu yönde yani kırmadan eleştirme, empati kurma, eleştiriye açık olma, yeteneklerinin farkına varma, sorunlarını paylaşma gibi daha sayılabilecek çok şey var. Bu gibi konularda yardımcı olur. (SB)

Sınıf öğretmenleri etkinliklerin mesleki anlamda yararlarıyla ilgili olarak geleceği planlamada ve ilgi ve yeteneklerini fark etmede yararı olduğunu ikişer kez dile getirmişlerdir. Ayrıca gerçekçi kararlar vermede etkinliklerin yararlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programında yer alan etkinliklerin öğrencilere yararlarıyla ilgili görüşleri incelendiğinde ise Tablo 2’de de görüldüğü gibi görüşlerini kişisel sosyal, eğitsel ve mesleki yararlar şeklinde gruplamak mümkün olmaktadır.

Tablo 2

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararlarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararlarıyla İlgili Görüşleri	F
Kişisel/Sosyal Yararlar	
Sorun Çözmede Güven	6
Kendini Tanıma	5
Psikolojik Olarak Rahatlama	4
Duygu ve Düşüncelerini İfade Etme	4
Empati Kurma	3
Kişisel Gelişimlerine Katkı Sağlama	2
Kendine Güven Geliştirme	1
Öfke Kontrolü	1

Tablonun Devamı

Alışkanlıklarını Değerlendirme	1
Sorumluluklarını Değerlendirme	1
Toplumsal Yaşama Uyum	1
Ergenliğe Uyum	1
Sıkıntılarını Paylaşma	1
Toplam	31
Eğitsel Yararlar	
Sınav Kaygısını Azaltma	1
Başarıyı Engelleyen Nedenleri Ortadan Kaldırma	1
Başarıyı Arttırma	1
Toplam	3
Mesleki Yararlar	
Uygun Meslek Seçme	1
Mesleki Gelişim	1
Mesleklerle İlgili Bilgi Edinme	1
Yeteneklerini Fark Etme	1
Geleceğe Dönük Amaç Belirleme	1
Toplam	5

Tablo 2 incelendiğinde sınıf rehber öğretmenleri programın daha çok kişisel/sosyal anlamda yararı olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşme yapılan dokuz sınıf rehber öğretmeninden altısı öğrencilerin sorun çözümede güven kazandıklarını, beşi öğrencinin kendini tanımasını sağlamada yararlı olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda

öğrencilerin psikolojik olarak rahatladıklarını, duygu ve düşüncelerini ifade ettiklerini dörder kez, çevredeki insanlarla empati kurabildiklerini üç kez, programın kişisel gelişimlerine katkı sağladığını da iki kez dile getirmişlerdir. Bunların dışında sınıf rehber öğretmenleri programın öğrencilerde kendine güven geliştirmede, öfke kontrolü sağlamada, alışkanlıkları ve sorumlulukları değerlendirmede, toplumsal yaşama ve ergenliğe uyum sağlamada ve sıkıntılarını başkalarıyla paylaşmada yararı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu konuda sınıf rehber öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Okulumuzdaki rehberlik çalışmaları, iyi şekilde çalışılırsa tabi birçok faydaları var. Örneğin, öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri, sıkıntılarını paylaşabilecekleri bir kişi oluyor en azından okulda. İçlerini döken çocuklar derse rahatlamış olarak gelebiliyorlar. Hepsi uğraş alanlarına göre bir yerlere yönlendiriliyor rehberlik servisi tarafından. (İŞ)

Sınıf rehber öğretmenleri programın öğrenciler üzerinde eğitsel yararı olduğunu da belirtmişlerdir. Programın sınav kaygısını azalttığını, başarıyı engelleyen nedenleri ortadan kaldırdığını ve başarıyı arttırdığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda sınıf rehber öğretmenleri programın öğrencilerin uygun meslek seçmesinde, mesleki gelişimlerinde, mesleklerle ilgili bilgi edinmede, yeteneklerini fark etmede, geleceğe dönük amaç belirlemede yararı olduğunu söylemişlerdir.

Psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının öğrencilere yararları konusundaki görüşleri incelendiğinde, kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki anlamda yararları olduğu görülmüştür. Psikolojik danışmanlar kişilik gelişimi ve sosyal ilişkilerde gelişimde yararı olduğunu üçer kez dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerin kendini rahat ifade etmesi, kendini tanıması, arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi, aile ile iletişimin iyileşmesi ve toplumsal kuralları benimsemesinde yararlı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu konuda psikolojik danışmanın biri şunları söylemiştir:

Bana göre en ciddi yararı, öğrencilerin toplumun kurallarını benimsemeleri için ciddi bir çalışmanın yapılması. Dolayısıyla anne-baba ve toplum üyelerinin söylediklerinin gerçek hayattaki önemini fark ediyorlar. Fark ettikleri zamanda

motivasyon, arkadaşlık ilişkileri ve akademik başarılarında düzelme oluyor. Ama tabii ki bunun derslerde düzenli bir şekilde işlenmesi de gerekiyor. (GP)

Aynı zamanda psikolojik danışmanlar programının eğitsel alanda yararı olduğunu, öğrencilerin akademik başarısının ve motivasyonlarının artmasını sağladığına vurgu yaparak dile getirmişlerdir. Mesleki anlamda ise programın öğrencilerin mesleki gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini, yeteneklerini keşfetmede programın yararlı olduğunu söylemişlerdir.

4.5.2. Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Sınıf Yıllık Planlarını Hazırlarken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri

Görüşler incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin yıllık sınıf planlarını hazırlarken yaşadıkları sıkıntılarla ilgili görüşlerinin, yaşadıkları sıkıntılar ve bu sıkıntılarla ilgili çözüm önerileri şeklinde iki başlık altında toplanabileceği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sekizi sınıf yıllık planlarını hazırlamadıklarını, hazır plan alıp uyguladıklarını dile getirmişlerdir. Sınıf planında yer alan etkinliklerin öğrencilerin düzeyine uygun olmadığını ve sınıf planıyla ilgili bir şey yapmadıklarını birer kez ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri yaşadıkları sıkıntılara paralel olarak çözüm önerileri de sunmuşlardır. Öğretmenlerin üçü plan hazırlarken psikolojik danışmanın yardım etmesi gerektiğini söylerken, biri planların öğrencilerin düzeyine uygun olarak hazırlanmasını önermiştir.

Benzer şekilde görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenlerinin dördü yıllık planı psikolojik danışmanların hazırladığını, ikisi bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir. Sıkıntıların daha çok bireysel farklılıkları dikkate almama(4), uygun etkinlikler bulamama(2), sınıfın kalabalık olması gibi etkinlikle ilgili olduğu görülmüştür.

Sınıf rehber öğretmenleri bahsedilen sorunlara paralel olarak çözüm önerileri sunmuşlardır. Önerilerin etkinlikler çoğaltılmalı, değiştirilmeli ve öğrenciye özgü plan olmalı gibi bu sorunları gidermeye yönelik olduğu dikkati çekmiştir. Bu konuda bir sınıf rehber öğretmeni şunları söylemiştir:

Sınıf planlarını hazırlarken, en çok sıkıntı çektiğim konu, öğrencilerime uygun etkinlikler bulamamam. Çünkü her sınıf kendine göre farklı sorunlar barındırmakta. Kafamda tasarladığım etkinlikleri çoğu zaman bulamıyorum. Yıllardır yapılagelen aynı çalışmaları kullanmak zorunda kalıyorum ve zaman zaman profesyonel kişilerin etkinlikleri değiştirmesini ya da çoğaltmasını istiyorum. (HE)

4.5.3. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenleri kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken etkinlikleri öğrenci seviyesine göre ayarlama, etkinlikle ilgili değerlendirme yapma, zamanı yetiştirme, fotokopi çekme gibi sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca materyal bulma, sınıfın kalabalık olması ve etkinliklerin ailelerdeki yaklaşımlarla uyuşmaması konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri yaşadıkları sıkıntılara paralel olarak etkinlikle ilgili çözüm önerileri de sunmuşlardır. Kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken etkinlikleri kısaltma ya da basitleştirme yapılması, etkinlik sürelerinin uzatılması, etkinliklerin öğrencilerin seviyesine indirilmesi, etkinliklerin masal ya da fabl’la anlatılması, etkinlik hakkında aile ile görüşme yapılması gerektiği, her hafta rehberlik saati olması ve bedava fotokopi çekilmesi öneriler arasındadır.

Bu konuda sınıf öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Benim yaşadığım tek problem bazı etkinliklerde tüm sınıf için fotokopi çekilmesi gerekiyor. Bu da okulumuzun fiziksel yetersizliği sonucu gerçekleştirilmesi zor oluyor. Parasız fotokopi olmadığı için. Hâlbuki rehberlikle ilgili bütün çalışmalarda bedava fotokopi çekilmeli. (İŞ)

Sınıf rehber öğretmenlerinin ise kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken yaşadıkları sıkıntılarla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Rehber Öğretmenlerin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri	F
Sıkıntılar	
Zaman Yetersizliği	3
Kağıt ve Materyal Sıkıntısı	2
Sınıfın Kalabalık Olması	1
Rehberlik Saatinin Az Olması	1
Amaca Ulaşamama	1
Öğrencilerin Rehberliği Önemsememesi	1
Konuşma ve Tartışmanın Yetersiz Kalması	1
Bireysel Farklılıklar Olması	1
Öğretmenin Kendini Yetersiz Hissetmesi	1
Toplam	12
Çözümler	
Psikolojik Danışmandan Yardım Alma	2
Etkinlik En Hızlı Bir Şekilde Uygulama	1
Rehberliğin Önemini Anlatma	1
Rehberliği Benimsetme	1
Rehberlik Saatleri Artmalı	1

Tablonun Devamı

Etkinlikler Yaşantıya Dayalı Olmalı	1
Bireysel Farklılıklar Dikkate alınmalı	1
Toplam	8

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenlerinin programı uygularken yaşadıkları sıkıntılarla ilgili görüşleri, yaşadığı sıkıntılar ve bu sıkıntılara ilişkin çözümler şeklinde iki başlık altında toplanmıştır.

Aşağıdaki alıntıda da örneklendirildiği gibi sınıf rehber öğretmenlerinin üçü programı uygularken zamanın yetmemesi konusunda sıkıntı yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Bu konuda sınıf rehber öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

En büyük yaşadığım sıkıntı, zamanı, süreyi yetiştiremiyorum. Etkinlikler için bir saat süre yetersiz kalıyor. Bunun için rehberlik saatlerinin artması gerektiğini düşünüyorum. (EB)

Sınıf rehber öğretmenlerinin ikisi kağıt ve materyal sıkıntısı yaşadıklarını belirtmiştir. Aynı zamanda programı uygulama sırasında sınıfın kalabalık olmasından, rehberlik saatlerinin az olmasından, etkinliklerin amaca ulaşamamasından, öğrencilerin rehberliği önemsememesinden, sınıfta konuşma ve tartışmanın yetersiz kalmasından, bireysel farklılıkların olmasından ve kendilerini yetersiz hissetmesinden dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Sınıf rehber öğretmenleri yaşanan sıkıntılara paralel olarak çözüm önerileri sunmuşlardır. Psikolojik danışmandan yardım alınmalı, etkinlikler en hızlı şekilde uygulanmalı, rehberliğin önemi öğrencilere anlatılmalı, rehberlik benimsetilmeli, rehberlik saatleri artmalı, etkinlikler yaşantıya dayalı olmalı, bireysel farklılıklar dikkate alınmalı şeklinde öneriler sunmuşlardır.

Bu konuda sınıf rehber öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Program daha fazla görsellere dayalı olmalı. Sadece sorunları tartışmak ve çözüm yolu göstermek etkili olmuyor. Daha canlı, uygulanabilir, görsellerle süslenmiş, örneklerle bezenmiş bir program daha çok uygulanabilir. Sorunları yazarak veya konuşarak çözüm aramak yetersiz kalıyor. Somut örnekler olmalı. Bireyselleşilebilmeli. Kişisel farklılıklar ve özellikler dikkate alınmalı bence. Böylece sıkıntılardan daha kolay kurtulabiliriz. (ÖB)

4.5.4. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıfta Rehberlik Etkinliklerini Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin sınıfta rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce yaptıkları hazırlıklarla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Rehberlik Etkinliklerini Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Rehberlik Etkinliklerini Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşleri	f
Etkinliği Okuma, Araştırma Yapma(İnternet, Kitap)	5
Materyalleri Hazırlama	3
Öğrencileri Etkinliğe Hazırlama	2
Öğrencinin Hazır Bulunuşluklarını Dikkate Alma	1
Canlandırma, Tiyatro ve Masal Gibi Kaynaklardan Faydalanma	1
Resim, Afiş veya Tahtaya Çizim Yaparak Anlatma	1
Toplam	13

Tablo 4'te sınıf öğretmenlerinin sınıfta rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce yaptıkları hazırlıklarla ilgili görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenleri etkinlikleri uygulamadan önce etkinliği okuduklarını, kitap ya da internetten faydalandıklarını beş kez dile getirmişlerdir. Materyalleri hazırladıklarını ise üç kez ifade etmişlerdir.

Ayrıca rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce öğrencileri etkinliğe hazırladıklarını iki kez bahsetmişlerdir. Canlandırma, tiyatro ve masal gibi kaynaklardan faydalandıklarını ve etkinlikleri resim, afiş veya tahtaya çizim yaparak anlattıklarını birer kez belirtmişlerdir.

Bu konuda sınıf öğretmenlerinin biri şunları söylemiştir:

Programda bulunan etkinlikleri uygulamadan önce öğrencilerin hazır bulunuşluklarına dikkate alıyorum. Sınıfın fiziki durumunu etkinliğe göre ayarlamaya çalışıyorum. Onun dışında herhangi bir hazırlık yapmıyorum. (MG)

Sınıf rehber öğretmenlerinin sınıfta rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce yaptıkları hazırlıklarla ilgili görüşleri incelendiğinde, görüşme yapılan dokuz sınıf rehber öğretmeninden sekizi etkinlikleri okuyarak, etkinlikle ilgili bilgi toplayarak bilişsel olarak hazırladıklarını dile getirmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenlerinden biri ise hazırlık yapmadığını belirtmiştir.

Sınıf rehber öğretmenleri sınıfta rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce materyal hazırladıklarını beş kez ifade etmişlerdir. Ayrıca, etkinlikleri uygulamadan önce rahat bir sınıf ortamı yarattıklarını, etkinlikle ilgili plan yaptıklarını, etkinliklerle ilgili öğrencilerin hazırlaması gerekenler varsa hazırlamalarını sağladıklarını belirtmiştir.

Bu konuda sınıf rehber öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Sadece rehberlik etkinliklerinde değil bütün derslerde aslında mutlaka ön hazırlık yapılmalı. Rehberlik etkinliklerini uygulamadan önce plan yapıyorum. Etkinliği ve varsa etkinlikteki formlarda eksik ya da anlaşılmayacak maddeler varsa ya o maddeyi çıkarıyorum ya da açıklamalar ekliyorum. Öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturuyorum. (HÖ)

4.5.5. Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaşadığı Sorunları Başlamadan Çözmede Etkili Olup Olmadığıyla İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin rehberlik etkinliklerinin sorunları başlamadan çözmede etkili olup olmadığıyla ilgili görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin sekizi etkinliklerin sorunları başlamadan çözmede etkili olduğunu söylerken, ikisi sorun başladıktan sonra müdahale edildiği için çok etkili olmadığını dile getirmişlerdir.

Aşağıda sınıf öğretmenlerinin bu konuda söylediklerini yansıtan alıntılar yer almaktadır:

Çok etkili olduğunu düşünüyorum. Açık uçlu sorular içeren etkinliklerden çok faydalı bilgiler elde ediyoruz. Bunlar da sorunların önceden tespit edilmesinde önemli. Zaten etkinlikler yapılırken sorunlar da bazen ortaya çıkabiliyor. O zaman hemen soruna çözüm bulabiliyoruz. (Aİ)

Genelde başladıktan sonra çözüm arandığı için çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Sorun başlamadan çözüm üretilirse takip edilirse daha faydalı olduğunu düşünüyorum. (SB)

Tabi ki etkili. Az önceki sorularda da açıkladığım gibi öğrenciler rehberlik sayesinde farkındalık kazanıyorlar, gelişimlerini biliyorlar. Bir olay olunca nasıl davranacaklarını biliyorlar. Böyle olunca başına gelenlerin üstesinden daha çabuk geliyorlar. (İŞ)

Bu konuda doğrudan sorulmasa bile etkinliklerin hangi konularda yararlı olduğuyla ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ifade etmesi dikkati çekmiştir. Sınıf öğretmenleri etkinliklerin sorunların başlamadan çözüm bulabilme, sorunlara karşı olumlu tutum geliştirme, sorunları önceden sezebilmelerinde etkili olduğunu belirtirken, aynı zamanda öğrencinin farkındalık kazanmasında, hayata hazırlanmasında, meslek seçimi yapmada, yeteneklerini fark etmede etkili olduğunu dile getirmişlerdir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik etkinliklerinin sorunları başlamadan çözmede etkili olup olmadığıyla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Sorunları Başlamadan Çözmede Etkili Olup Olmadığıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Sorunları Başlamadan Çözmede Etkili Olup Olmadığıyla İlgili Görüşleri	f
Etkili Olma Düzeyi	
Etkili	8
Etkili Değil	3
Toplam	11
Etkili Olmamasının Nedenleri	
Sorun Çıkınca Müdahale Edilmesi	2
Zamanın Yetersiz Olması	1
Sınıfın Kalabalık Olması	1
Katılımın Az Olması	1
Toplam	5
Çözümler	
Yaşantıyla İlgili Etkinlik Olmalı	1
İşbirliği Olmalı	1
Öğrencilerin Hazır Bulunuşluğu Yeterli olmalı	1
Toplam	3

Tablo 5 incelendiğinde sınıf rehber öğretmenleri rehberlik etkinliklerinin etkili olduğunu sekiz kez dile getirirken, etkili olmadığını üç kez dile getirmişlerdir. Aşağıda bununla ilgili biri etkili, diğeri de etkili olmadığını düşünen iki sınıf rehber öğretmenin görüşlerine yer verilmiştir:

Kesinlikle son derece etkili. Çünkü çocuklar bir problem olduğunda nasıl hareket etmeleri gerektiğini rehberlik saatlerinde öğreniyorlar. Ve kendileri için yıkıcı olaylar karşısında daha sağlam nasıl kalabilirler onu öğreniyorlar. (EB)

Açıkçası çok fazla etkili olduğunu sanmıyorum. Yani etkili de tamamen çözüyor mu dersiniz kesinlikle hayır çözemiyor. Bunun için herkesin işin içinde olması lazım ve öğrencilerin hazır bulunmuşluğu olması gerekmektedir. (TK)

Doğrudan sorulmasa bile sınıf rehber öğretmenleri etkili olmamasının nedenleri hakkındaki görüşlerini de dile getirmişlerdir. Sorun çıkınca müdahale edilmesi, zamanın yetersiz olması, sınıfın kalabalık olması ve etkinliklere katılımın az olması bu nedenler arasındadır. Bu konuda sınıf öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Sınıf ortamında öğrencilerin sorunlarını çözmeye rehberlik etkinliklerinin önemi yok, çözüm üretmiyor diyemem. Ancak rehberlik etkinlikleri tam anlamıyla uygulanıyorsa bu söylediklerim geçerli. Örneğin benim sınıf, çok kalabalık zaman yetmiyor etkinlikleri uygulamada. Her zaman eksik kalıyor. Öğrencilerin yarısı cevap verebilip kendini ifade ederken çoğuna vakit yetmiyor. Kalabalık gruplarda çözüm daha az üretilebiliyor. (İŞ)

Neden olarak gösterdikleri bu engellere paralel biçimde öneriler de sunmuşlardır. Örneğin, etkinliklerin etkili olabilmesi için yaşantıyla ilişkili olması, okul personeli arasında işbirliği olması, öğrencilerin hazır bulunmuşluğunun yeterli olması şeklinde çözüm önerileri sunmuşlardır.

4.5.6. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliğiyle İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışmanla işbirliğiyle ilgili görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışmanla işbirliğinin çok gerekli ve önemli gördükleri, faydalı ve etkili olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Bu konuda sınıf öğretmenlerinden biri şunları dile getirmiştir:

Çok önemli. Psikolojik danışman ve rehber öğretmen arkadaşlarımızın yönlendirmeleriyle işlerimiz kolaylaşıyor. Hangi durumlarda ne yapmamız gerektiği hakkında bilgi alıyoruz. Onlar da sağ olsunlar, hiçbir konuda bizi yarı yolda bırakmıyor. Her konuda bize yardımcı oluyorlar. (Aİ)

Sınıf öğretmenleri aynı zamanda psikolojik danışmandan yardım alma biçimleri hakkında da görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin dördü psikolojik danışmandan bilgi ve görüş aldıklarını, üçü psikolojik danışmandan yardım istediklerini dile getirmişlerdir. Aynı zamanda sınıf öğretmenleri öğrencilerini rehberlik servisiyle görüştüklerini, velilerle işbirliği konusunda psikolojik danışmanla görüştüklerini, öğrencileri psikolojik danışmana gönderdiklerini ve psikolojik danışmanla görüşerek fikir birliğine vardıklarını, böylece tutarlı çözümler uyguladıklarını dile getirmişlerdir.

Bu konu ile ilgili bir sınıf öğretmeni şunları dile getirmiştir:

Bir söz var ya ne kadar bilersen bil, bir bilene danış diye. Bu sözü her zaman uygulayım. Kesinlikle rehber öğretmenle fikir alışverişinde bulunurum ve diğer öğretmenlerin de böyle yapması gerektiği kanaatindeyim. Bu sayede arada iletişim kopukluğu olmuyor. Aynı zamanda aynı tepkileri ve çözüm yollarını verebiliyoruz öğrenciye. (İŞ)

4.5.7. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışmanla işbirliği yaptıkları çalışmalarla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 6’te verilmiştir.

Tablo 6

Sınıf Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri	f
Sınıf Yönetimi Konusunda Bilgi Alma	8
Etkinlikleri Uygulamada Yardım Alma	5
Fikir Alışverişi	2
Öğrenciyi Yönlendirme	2
Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenciler Konusunda Yardım	2

Tablonun Devamı

Öğrencilerin Seviyesine İnme Konusunda Yardım Alma	1
Veliyi Yönlendirme	1
Psikolojik Danışmanla Birebir Görüşme	1
Toplam	22

Tablo 6 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinden sekizi psikolojik danışmandan sınıf yönetimi konusunda bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Etkinlikleri uygulama konusunda yardım aldıklarını beş kez ifade etmişlerdir. Aynı zamanda psikolojik danışmanla fikir alışverişi yaptıklarını, öğrenciyi rehberlik servisine yönlendirdiklerini, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler konusunda yardım aldıklarını iki kez ifade etmişlerdir. Bu konuda sınıf öğretmenlerinden biri şunları ifade etmiştir:

Muhakkak bizim bilmediğimiz yerler var. Sonuçta rehber öğretmen 4 yıl boyunca bunun eğitimini almış, bizden bu konularda daha uzman. Sınıf içinde çözemediğimiz problemler konusunda, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için, problem yaşayan öğrencilerim için rehber öğretmenden bilgi alıyorum. (İŞ)

Bunların dışında sınıf öğretmenleri psikolojik danışmandan öğrencilerin seviyesine inme, veliyi psikolojik danışmana yönlendirme yaptıklarını ve psikolojik danışmanla bire bir görüştiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir sınıf öğretmeni şunlara değinmiştir:

Psikolojik danışmandan genelde programın uygulanması sırasında karşılaştığım güçlükleri aşmada yardım alıyorum. Birebir görüşüyorum çoğu zaman, görüş alışverişinde bulunuyorum. Sorunu olan bir çocuk oluyor mesela. Bu sorunu çözmek için, çocuğun kişisel özellikleri, eğitsel özellikleri konusunda gözlemlerimizi aktarıyoruz birbirimize. Bilgi alışverişinde bulunuyoruz. (MG)

Sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışmanla işbirliği yaptıkları çalışmalarla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla İşbirliği Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri	f
Sorunlu Olan Öğrencileri Yönlendirme	4
Etkinlikler Konusunda Öneri Alma	3
Sorunlu Öğrencilere Müdahalede Yardım Alma	2
Öğrenci ve Veli ile Görüşmede Yardım Alma	2
Bilgi alma	2
Bireyi Tanıma Tekniklerinin uygulanmasında Yardım Alma	1
Uzmanlık Gerektiren Konularda Yardım Alma	1
Öğrencilerle Grup Olarak Görüşmede Yardım Alma	1
Toplam	16

Tablo 7 incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenleri psikolojik danışmana sorunlu öğrencileri yönlendirdiklerini dört kez ifade etmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenlerinin üçü, psikolojik danışmandan etkinlikler konusunda öneri aldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sınıf öğretmenlerinden biri şunları söylemiştir:

Ben okulda çözeceğime inanmadığım, daha uzmanlık gerektiren problemlerde öğrencilerimi rehber öğretmene yönlendiriyorum. Şu da var tabii, rehberlik etkinliklerinden önce rehber öğretmenimizin önerilerini dinlerim. Etkinlikleri nasıl yapacağım konusunda görüşlerini alırım. (HÖ)

Ayrıca sorunlu öğrencilere müdahalede, öğrenci ve velileri ile görüşmede yardım ve bilgi aldıklarını ikişer kez dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmandan bireyi

tanıma tekniklerinin uygulanması, uzmanlık gerektiren konular ve öğrencilerle grup olarak görüşmede yardım aldıklarını ise birer kez belirtmişlerdir.

4.5.8. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Rehberlik Programının Daha Verimli Uygulanabilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin rehberlik programının daha verimli uygulanabilmesi için neler yapılabileceğiyle ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 8’da verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin rehberlik programının daha verimli işlenebilmesi için neler yapılabileceğiyle ilgili görüşlerinin etkinlikle ilgili öneriler, velilerle ilgili öneriler ve psikolojik danışmanla ilgili öneriler şeklinde üç başlık altında toplanabileceği görülmektedir.

Tablo 8

Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşleri	f
Etkinlikle İlgili Öneriler	
Etkinlik Süresi Uzatılmalı	2
Haftada 1 Saat Rehberlik Olmalı	2
Etkinlikler Yeniden Düzenlenmeli	1
Etkinlikler öğrencilerin İhtiyacını Göz Önüne Alınarak Hazırlanmalı	1
Materyal ve Kaynak Çoğaltılmalı	1
Toplam	7
Velilerle İlgili Öneriler	
Veliler Sürece Katılmalı	1

Tablonun Devamı

Veli Eğitimi Verilmeli	1
Velilerle Düzenli İletişim Olmalı	1
Toplam	3
Psikolojik Danışmanlarla İlgili Öneriler	
Öğretmenlere Psikolojik Danışman Tarafından Rehberliğin Önemi Anlatılmalı	3
Psikolojik Danışmanlar Programı Uygulamalı	2
Psikolojik Danışman Öğrencileri Tanınmalı	1
Psikolojik Danışman, Yönetici ve Öğretmen Arasında İletişim Olmalı	1
Problem Çözmede Okul Personeli Arasında İşbirliği Olmalı	1
Her Okulda Bir Psikolojik Danışman Olmalı	1
Rehberlik Servisinden Daha Çok Yararlanılmalı	1
Toplam	10

Sınıf öğretmenleri etkinlik sürelerinin uzatılması ve her hafta rehberlik saatinin olması gerektiğini ikişer kez dile getirmişlerdir. Ayrıca etkinliklerin yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtirken; bunların dışında etkinliklerin öğrencilerin ihtiyacını göz önüne alınarak düzenlenmesi, kaynak ve materyallerin çoğaltılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri velilerle ilgili olarak da önerilerde bulunmuşlardır. Sınıf öğretmenleri velilerin sürece katılması, velilere eğitim verilmesi ve düzenli olarak velilerle iletişim kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Psikolojik danışmanla ilgili önerileri incelendiğinde; psikolojik danışmanın öğretmenlere rehberliğin önemini anlatması ve programı uygulaması gerektiğini, öğrencileri tanıması; psikolojik danışman, yönetici ve öğretmenler arasında iletişim

olması ve problem çözümede okul personelinin işbirliği içerisinde olması, her okulda bir psikolojik danışman olması ve rehberlik servisinden daha çok yararlanılması gerektiği konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programının daha verimli uygulanabilmesi için neler yapılabileceğiyle ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri ise Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşleri	f
Etkinliklere Yönelik Öneriler	
Etkinlikler Değerlendirilmeli, Sonuçları Analiz Edilmeli	3
Rehberlik Saatleri Arttırılmalı	1
Farklı Etkinliklere Yer Verilmeli	1
Öğrencileri İzleme Çalışmaları Yapılmalı	1
Etkinlikte Yaşantılara Yer Verilmeli	1
Örnek Etkinlik Yapılmalı	1
Drama Şeklinde Etkinlik Yapılmalı	1
Bireysel Farklılıklar Göz Önüne Alınmalı	1
Toplam	10
Psikolojik Danışmana Yönelik Öneriler	
Psikolojik Danışman Sayısı Arttırılmalı	2
Yönetici, Öğretmen ve Öğrencilere Rehberliğin Önemini Anlatmalı	2

Tablonun Devamı

Psikolojik Danışman Rehberlikten Sorumludur Anlayışı Değişmeli	2
Rehberlik Etkinliklerini Tanıtma Semineri Yapmalı	1
Öğrenci ve Velilere El Broşürleri Dağıtmalı	1
Formatör Psikolojik Danışman Olmalı	1
Okuldaki Personel, Veli ve Psikolojik Danışman İşbirliği Olmalı	1
Toplam	10

Tablo 9 incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programının daha verimli işlenebilmesiyle ilgili görüşlerinin etkinliklere yönelik ve psikolojik danışmana yönelik öneriler şeklinde iki başlık altında toplandığı görülmektedir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin üçü etkinlikler değerlendirilmeli, sonuçlar analiz edilmeli şeklinde öneri sunmuşlardır. Bunların yanında; rehberlik saatleri arttırılmalı, farklı etkinliklere yer verilmeli, öğrencileri izleme çalışmaları yapılmalı, etkinlikte yaşantılara yer verilmeli, örnek etkinlik yapılmalı, drama şeklinde etkinlik yapılmalı ve bireysel farklılıklar göz önüne alınmalı şeklinde öneriler sunmuşlardır.

Sınıf rehber öğretmenleri psikolojik danışmana yönelik çözüm önerilerinde de bulunmuşlardır. Yönetici, öğretmen ve öğrencilere rehberliğin önemini anlatılmalı, psikolojik danışman sayısı arttırılmalı ve sadece psikolojik danışman rehberlikten sorumludur anlayışı değişmeli önerilerini iki kez dile getirirken, rehberlik etkinliklerini tanıtma semineri yapmalı, öğrenci ve velilere el broşürleri dağıtmalı, formatör psikolojik danışman olmalı ve okuldaki personel, veli ve psikolojik danışman arasında işbirliği olmalı şeklinde çözüm önerileri sunmuşlardır.

Bu konuda bir sınıf rehber öğretmeni şunları söylemiştir:

Öncelikle derslerde rehberliğin neden gerekli olduğu öğrencilere anlatılmalıdır. Programdaki etkinlikler mutlaka uygulanmalıdır. Öğretmenler arasında şu anlayış da değişmelidir, “Ben psikolojik danışman değilim, bunlardan anlamam.” Sonuçta

öğretmenin işi sadece derste ders anlatmak değil, çocuğun diğer yönleriyle de gelişmesini sağlamaktır. Rehberlik etkinliklerinden sadece psikolojik danışman sorumludur anlayışı da kesinlikle değişmeli, okulda mutlaka öğretmen-veli-idari personel ve psikolojik danışman arasında işbirliği olması gerekmektedir. En önemlisi de öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Sınıfta uygulanan etkinlikler gerçekçi şekilde değerlendirilmelidir. Tabi bu değerlendirme sonuçlarına göre dönütler verilmelidir. (HÖ)

Psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının daha verimli uygulanabilmesi için neler yapılabileceğiyle ilgili görüşleri incelendiğinde ise, görüşme yapılan psikolojik danışmanlardan beşi öğretmenlerin işbirliğinin, desteğinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine psikolojik danışmanlar yöneticilerin işbirliği ve rehberliği önemsemesini, sınıf mevcutlarının azaltılması ve rehberlik saatlerinin süresinin uzatılması gerektiğini ikişer kez dile getirmişlerdir.

Önerilerle psikolojik danışmanlardan biri şunları açıklamıştır:

Öğrencilerin etkinliklere daha etkin katılımlarının sağlanabilmesi için sınıf mevcutlarının daha az sayıda olmasının uygun olacağını düşünüyorum. Çünkü aksi takdirde süre yetmiyor. Bu alandaki yenilik ve gelişmeler ile ilgili rehber öğretmen ve diğer öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri gerektiğini düşünüyorum. (PD)

Aynı zamanda psikolojik danışmanlar etkinliklerin ihtiyaca göre uyarlanması, öğretmen ve öğrencilerde ortak bir rehberlik bilincinin olması, veli ile işbirliğinin olması, öğretmenlerin ve psikolojik danışmanın kendisini geliştirmesi gerektiğinden ve uzman desteğine ihtiyacı olduklarından bahsetmişlerdir.

Uzman desteğine olan ihtiyacı bir psikolojik danışman aşağıdaki gibi açıklamıştır:

Zaman zaman değişik kurumlardan, öğretmen, öğrenci, veli eğitimi konusunda uzmanların bilgilendirmelerine ihtiyaç olabiliyor. Bu konuda kolay bir şekilde yönlendirip ya da buraya gelip bilgi verecek uzman sayısı oldukça az, hatta yok gibi. (MD)

Başka bir psikolojik danışman ise programı uygulama konusunda aşağıdakileri ifade etmiştir:

Bence program çok güzel, yerinde ve işe yarar niteliktedir. Sıkıntı uygulama konusunda oluyor çoğunlukla. Verimin artması için, uygulama kısmındaki etkenlere bakmak gerekiyor. Öğretmenlerle işbirliği şart ve bu, rehberlik çalışmalarının olmazsa olmazıdır bence. (FG)

4.5.9. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Görüşleri

Görüşme yapılan psikolojik danışmanların daha çok bireysel görüşme yapma, kişisel ve sosyal rehberlik faaliyetlerini yürütme, eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarını yapma gibi öğrencilere yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların üçü bu çalışmaların dışında öğrencilerle grup çalışması yaptıklarını da dile getirmişlerdir.

Yine psikolojik danışmanlar, öğrencilere seminer verdiklerini, liseleri tanıtıcı geziler yaptıklarını ve bilgi vermeye yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca psikolojik danışmanlar, krize müdahale çalışmaları yaptıklarını, öğrencileri tanımaya yönelik olarak bireyi tanıma tekniklerini uyguladıklarını ve bazı öğrencileri başka kurumlara yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Psikolojik danışmanlar velilere seminer verdiklerini, aile eğitimi ile ilgili olarak çalışmalar düzenlediklerini ve ev ziyaretleri yaptıklarını belirtmişlerdir.

Psikolojik danışmanlardan biri bu konu hakkında şunları söylemiştir:

Okulda bireysel görüşmelerim dışında, ergenlik dönemi sorunları-uyum problemleri gibi konularda grup çalışmaları, okulun ihtiyacına göre bilgilendirici – eğitici toplantılar yapıyorum. Çalıştığım okul yatılı ilköğretim bölge okulu olduğu için hijyen, ergenlik dönemi, verimli ders çalışma teknikleri- test çözme teknikleri, sınav kaygısı, akran zorbalığı vs konularda öğrencileri yapılan toplantıları destekleyecek şekilde veli toplantıları, okul davet ederek ulaşamadığımız veliler olduğunda evlere gidip veli ziyaretleri, öğrencilere ilköğretim sonrası eğitim seçeneklerini tanıtıcı geziler yapmaktayım...(FG)

4.5.10. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşleri

Psikolojik danışmanların buldukları okulda çalışan öğretmenlerin yaptıkları rehberlik çalışmalara bakıldığında öğrencilere, velilere yönelik çalışmalar ve öğretmenlerle yaşanan sorunlar olarak gruplanabildiği görülmektedir.

Tablo 10

Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşleri	f
Öğrencilere Yönelik Çalışmalar	
Planlanan Sınıf Etkinliklerini Uygulama	5
Psikolojik Danışmana Öğrenci Gönderme	3
Öğrenci İle Görüşme	3
Öğrencilere Seminer Yapma	1
Mesleki Gezi Düzenleme	1
Toplam	13
Velilere Yönelik Çalışmalar	
Veli Semineri Yapma	3
Veli İle Görüşme	1
Toplam	4
Öğretmenle Yaşanan Sorunlar	
Psikolojik Danışmana Olumsuz Tutum	1
Hazır Bilgi İsteme	1

Tablonun Devamı

Öğrenciyi Şikayet Etme	1
Toplam	3

Tablo 10 incelendiğinde, psikolojik danışmanların beşi, öğretmenlerin planladıkları sınıf etkinliklerini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların üçü, öğretmenlerin psikolojik danışmana yani kendilerine öğrenci gönderdiklerini dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanlar öğretmenlerin mesleki gezi düzenlediklerini de bir kez dile getirmişlerdir.

Psikolojik danışmanların buldukları okulda çalışan öğretmenlerin velilere yönelik çalışmalarını dört kez dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanların üçü öğretmenlerin veli semineri yaptığını, biri ise veliler ile görüşmeler yaptıklarını belirtmişlerdir.

Psikolojik danışmanlar, aynı zamanda öğretmenlerle sorun yaşadıklarını üç kez dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanlardan biri, öğretmenin psikolojik danışmana öğrenciyi şikâyet ettiğini, biri psikolojik danışmandan hazır bilgi istediğini, biri ise psikolojik danışmana karşı olumsuz tutum içinde olduğunu belirtmiştir.

Psikolojik danışmanlardan biri bu konuda şunları söylemiştir:

Bazı öğretmenler, rehberlik saatinde rehberlik etkinliğini yapmayı bile zorsunurken, bazıları servise öğrenci gönderiyor ve yardım istemekten çekinmiyor. Ama genellikle rehber öğretmenin boş boş oturduğu konusunda hemfikirler. Ne kadar çalışırsan çalış, aslında yaptığın çok bir şey yok. Çünkü onlar zaten benden daha iyi rehber öğretmenler veya daha iyi psikologlar. Tabi öğretmenlerimin bir kısmı yaptığım çalışmaları destekler ve yardım etmek için ellerinden geleni yaparlar. Öğrenci ile önden bir görüşme yapar, müdahale edemediği yerde yardım ister. Yani okulunda hem olumlu anlamda hem de olumsuz anlamda öğretmenler mevcut. (FG)

4.5.11. Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Buldukları Noktalarla İlgili Görüşleri

Psikolojik danışmanların yıllık çerçeve planını hazırlarken göz önünde buldukları noktalarla ilgili görüşleri incelendiğinde, bu görüşlerin dikkate alınan noktalar ve yıllık çerçeve planını hazırlarken yaşanan sıkıntılar şeklinde iki başlık altında toplanabileceği görülmektedir.

Tablo 11

Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Bulduklarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Bulduklarıyla İlgili Görüşleri	f
Dikkate Alınanlar noktalar	
Okulun fiziksel Koşulları ve Çevre Koşulları	5
Kendisinin (Psikolojik Danışmanın) Önemli Gördüğü Konular	2
Öğrencinin İhtiyaçları ve Öğrenciye Yararı	2
Aile Görüşleri	1
Okul Personelinin Görüşleri	1
Toplam	12
Yaşanan Sıkıntılar	
Sıkıntı Yaşamama	2
Okulun Kalabalık Olması	1
Ortak Bir Rehberlik Anlayışının Olmaması	1
Çalışmaların Zamanlamasında Karasızlık Olması	1
Toplam	5

Tablo 11 incelendiğinde, psikolojik danışmanların beşinin okulun yıllık çerçeve planını hazırlarken okulun fiziksel koşullarını göz önüne aldıkları görülmektedir. Psikolojik danışmanlardan ikisi yıllık çerçeve planını hazırlarken kendisinin önemli gördüğü konuları eklediklerini, ikisi öğrencinin ihtiyaçları ve yararına olan konuları yıllık çerçeve planına koyduklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanlar aile görüşlerini, okul personelinin görüşlerini dikkate aldığını birer kez dile getirmiştir.

Psikolojik danışmanların ikisi okulun yıllık çerçeve planını hazırlarken sıkıntı yaşamadıklarını ifade ederken, bir tanesi okulun kalabalık olmasından dolayı, bir tanesi okulda ortak bir rehberlik anlayışının olmayışından dolayı, bir tanesi de çalışmaların zamanlamasında kararsızlık olmasından dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu konuda iki psikolojik danışman yaşadığı sıkıntılar konusunda şunları dile getirmiştir:

...Okulumuzda 97 öğretmen var ve okul öğrenci açısından da epey kalabalık. Durum böyle olunca müdahale alanları da oldukça genişliyor, birçok sorun, birçok müdahale ve birçok çalışmayı yapmak durumunda kalıyoruz. Bazen kalabalık olması çalışmalarımızı engelleyebilmekte. Bir de her şeyden önemlisi öğretmenlerin olsun, okul idaresinin olsun, öğrencilerin ve idarecilerin olsun rehberlik servisine bakış açısının olumlu olması gerekiyor. Eğer onlar olumsuz bakarlarsa işler hiçbir zaman istediğimiz başarıya ulaşmıyor. Rehber öğretmenin birinci işinin okuldaki ortak anlayışı sağlaması olduğunu düşünüyorum. (GP)

Bir yıl boyunca çalıştığım okulun ne gibi uygulamalara ihtiyacı olacaktır öncelikle bunu öngörmeye çalışıyor ve yapacağım her çalışmanın planda olmasına dikkat ediyorum. Yapılacak çalışmanın yılın hangi zamanında yer aldığı daha verimli olacağı konusunda kararsızlıklar yaşamak dışında herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum. (İP)

4.5.12. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşleri

Görüşme yapılan altı psikolojik danışmanın beşi kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken yönetici ve öğrencilerin rehberliği önemsememesi,

öğretmenlerin ise etkinlikleri önemsememesi, isteksiz olması ve işbirliği kurmaması gibi daha çok okul personeli ve öğrencilerle ilgili sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca zaman yetersizliği, sınıfların kalabalık olması ve etkinliklerin okula uygun olmaması gibi etkinliklerin uygulanışı sırasında karşılaşılan sorunlara da değinilmiştir.

İki psikolojik danışman bu konuda yaşadıkları sıkıntıları söylemiştir:

Uygulanan rehberlik planında, öğrenciler tüm yönleri ile ele alındığı için oldukça yararlı ancak uygulama kısmında, tek sıkıntı diğer öğretmenlerle yeteri kadar işbirliği içinde olamamak ve onların rehberlik faaliyetlerinin gereksiz yük olarak görmelerinden kaynaklanıyor. Hal böyle olunca, yani sınıf rehber öğretmeni rehberlik etkinliklerini uygulamayınca, bunları önemsemeyince, öğrenciler de önemsemeyebiliyor. Öğretmenlerle sık sık görüşüp çalışmaların gerekliliği konusunda fikirlerini paylaşmak zorunda kalıyorsun. Bu okulda 3. senem ve hala birçok öğretmenle bu konuda uzlaşamadık ama gerçekten hakkını vererek yapan öğretmen de yok değil. (FG)

En çok gözlemlediğim sorun, etkinliklerin uygulanmasına zamanın yetmemesi. Etkinliklerin içerikleri çok güzel ancak sınıfların çok kalabalık olması ve öğrencilerin yazdıklarını sınıfla paylaşmalarına süre yetmiyor. (PD)

Bu konuda doğrudan sorulmasa bile psikolojik danışmanların bu sıkıntıların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmaları dikkat çekmiştir. Önerilerin yaşanan sorunlara paralel olarak öğretmenlerle görüşme ve yöneticilere programın yararını anlatma ile etkinlikleri uygularken sınıfın ikiye bölünmesi, okula uygun etkinlik hazırlanması ve rehberlik saatlerinin artırılması yönünde olduğu görülmektedir.

Bu konuda bir psikolojik danışman şunları dile getirmiştir:

Bu yüzden rehberlik saatleri çoğaltılmalı ya da etkinlikler ikiye bölünerek uygulanmalıdır. Tabi şu da var, rehberlik etkinliklerin ikiye bölünürse o zaman sene boyunca uygulanamayan etkinlikler olacaktır. Bu durumda konular eksik kalacaktır. Bir ikincisi, etkinlikler Ankara Çankaya göz önüne alınarak yapılıyor, her okulun, ilçenin ya da ilin ihtiyaçları farklı olduğundan etkinlikler kimi zaman uyum sağlayamayabiliyor. Aslında her ilin RAM'ının bu alanda çalışma yaparak ile özel etkinlik yapması gerektiğini düşünüyorum. (PD)

4.5.13. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Öğretmenlerle Yaptığı İşbirliğiyle İlgili Görüşleri

Görüşme yapılan altı psikolojik danışmanın dördü öğretmenlere etkinlikle ilgili bilgi verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenle görüşme yaptıklarını, sınıftaki sorunları çözme konusunda öğretmenlerle işbirliği konusunda konsültasyon çalışması yaptıklarını ve öğretmenlerden etkinlikler hakkında değerlendirme yapmalarını istediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerle görüşme yapma konusunda bir psikolojik danışman şunları söylemiştir:

Uygulama sonrasında sınıfta gözlemlenen sorunlar var ise çözümü konusunda neler yapılabileceği, ne gibi işbirliği yani veli, okul ve öğretmenden hangilerine daha çok ihtiyaç olduğu konusunda değerlendirmeler yapıyoruz ve öğretmenlerle bir karar varıyoruz. (PD)

Bu konuda doğrudan sorulmasa bile psikolojik danışmanların ikisi öğretmenlerle sınıfın ihtiyaçları konusunda konsültasyon çalışması yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra yine risk altındaki öğrenciler, aile seminerleri ve ev ziyaretleri konusunda öğretmenlerle konsültasyon çalışması yaptıklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda psikolojik danışmanlardan biri şunları söylemiştir:

Öğretmenlere genel olarak etkinliklerin nasıl uygulanacağı, kazanımların önemi ve yaşamsal amaçları konusunda bilgilendirme şeklinde konsültasyon yapıyorum. Tek tek her sınıfın ihtiyaçları, risk grubundaki öğrenciler, aile seminerleri ve ev ziyaretleri gibi konularda konsültasyon yapılarak geri bildirim alıp veriyoruz. (GP)

4.5.14. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri

Psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken okul yönetiminin yaklaşımıyla ilgili görüşlerine ilişkin frekans değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken okul yönetiminin yaklaşımıyla ilgili görüşleri incelendiğinde, bu görüşlerin olumlu ve olumsuz yaklaşımlar olarak iki başlık altında toplanabileceği görülmektedir.

Tablo 12

Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Değerleri

Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri	f
Olumlu Yaklaşımlar	
Destek Olma	5
Yardımcı Olma	3
Ortam Hazırlama	2
Materyal Sağlama	1
Toplam	11
Olumsuz Yaklaşımlar	
İlimli Olmama	2
İlgisizlik	1
Önemsememe	1
Sistemli Çalışmama	1
Toplam	5

Tablo 12 incelendiğinde psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken okul yönetiminin yaklaşımıyla ilgili olumlu görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Psikolojik danışmanlardan beşi programı uygulama sırasında okul yönetiminin destek olduğunu, üçü yardımcı olduğunu, ikisinin ortam hazırladığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda materyal sağlamada okul idaresinin yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Yöneticilerin yardımcı olması konusunda psikolojik danışmanlardan biri aşağıdakileri söylemiştir:

Benim okulumda idare çok iyi bu anlamda. Yapmak istediğimiz her türlü çalışmanın arkasında. Programın uygulanmasında da sürekli olarak bize yardımcı olmaktadır. Bu konuda arkamda bir desteğin olması elbette bana da bir güç sağlıyor. İdare bize gerekli her türlü imkanı fazlasıyla veriyor. Bundan dolayı işte çok memnunum okul idaresinden. (İP)

Bunun yanında psikolojik danışmanların bazıları okul yönetiminin yaklaşımının olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Okul yönetiminin ılımlı olmadığını, ilgisiz olduğunu, programı önemsemediğini, okul idaresinin tutumundan dolayı sistemli çalışmadıklarını belirtmişlerdir.

Bu konuda bir psikolojik danışman şunları ifade etmiştir:

Okul yönetimi olay olduğu ve bittiği zaman rehberlikçiye ihtiyaç duyuyor, o da sadece rehber öğretmenin haberi vardı diyebilmek için. Bu da yönetimin programa yaklaşımını yeteri kadar anlatıyor sanırım. (FG)

BÖLÜM 5

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen nicel ve nitel bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1.Araştırmadan Elde Edilen Nicel Bulguların Yorumlanması

Bu başlıkta araştırmaya katılan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşlerinde farklılık olup olmadığına yönelik elde edilen bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.1.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programı Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması

Araştırmada yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı hakkındaki görüşlerinde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. İlköğretim rehberlik programının öğrencilerin kişisel/sosyal ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılaması konusunda yeterli olması açısından sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sınıf öğretmenleri lehine fark anlamlı bulunmuştur. Bu durum sınıf öğretmenlerinin kendi sınıflarını daha iyi gözlemlemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgu Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin sınıf rehberliğinin öğrencilerin gelişimine yararlı olarak değerlendirdikleri bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

İlköğretim rehberlik programında sorumlu olunan etkinliklerin uygulanmasında kendini yeterli görmesi ve ilköğretim rehberlik programının yürütülebilmesi için okulda en az bir psikolojik danışman bulunması konusunda psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Bu sonuç, psikolojik danışmanların etkinlikler konusunda eğitim almaları, rehberlik programının yürütülmesinden ve koordinasyonundan asıl sorumlu kişi olmaları ve program konusunda daha bilgili olmalarıyla açıklanabilir.

İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeninin öğrencilerin kişisel/sosyal ve eğitsel gelişimlerini takip etmesi konusunda sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf öğretmeni lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu durum sınıf öğretmenlerinin kendine ait sınıfının olması ve kendi öğrencileri konusunda daha detaylı bilgi ve gözleme sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

İlköğretim rehberlik müfredatında bulunan etkinlikleri uygulama konusunda güçlük çekmeleri açısından sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf öğretmenleri lehine; sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar arasında sınıf rehber öğretmenleri lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu durum, psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerine göre etkinlikleri uygulama konusunda daha bilgili, daha deneyimli olmalarından ayrıca öğretmenlerin etkinliklerin uygulanması konusunda bir eğitim almamış olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgu Yumrutaş'ın (2006) öğretmenlerin rehberlik faaliyetlerinin yeterince etkili yapıldığını düşünmedikleri bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Ayrıca öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların rehberliğe ilişkin olumlu cevaplar vermeleri, McPhee (1985), Nazlı (2002), Aluede ve Egbochuku (2009) ve Terzi ve diğerlerinin (2011) rehberliğin okulun eğitim programını olumlu yönde etkilediği ve faydalı olduğu görüşüyle benzerlik göstermektedir.

Aynı zamanda sınıf öğretmenlerinin, sınıf rehber öğretmenlerinden farklı olarak rehberlik dersinin haftada bir saat olmasını istemeleri, Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin sınıf rehberliğinin 15 günde bir değil her hafta yapılmasını istemeleri bulgusuyla benzer bulunmuştur.

5.2.Araştırmadan Elde Edilen Nitel Bulguların Yorumlanması

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı konusundaki görüşleriyle ilgili nitel bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.2.1. Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğrencilere Yararları Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması

Sınıf öğretmenlerinin çoğu kişisel/sosyal alandaki etkinliklerin öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişim konusunda yararı üzerinde dururken, sınıf rehber öğretmenleri öğrencilerin kendi problemlerini çözmede yararını vurgulamışlardır. Bu durum ilköğretim birinci kademedeki arkadaşlık ilişkileri, ikinci kademedeki ise öğrencilerin bireysel problemi üzerinde daha çok durulduğu ya da bu konularda daha çok ihtiyaçları olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin sınıf rehberliğinin öğrencilerin gelişimine yararlı olarak değerlendirmeleri ve Demirel'in (2010) rehberlik programının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşıladığı bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Psikolojik danışmanlar da etkinliklerin kişilik gelişimi ve sosyal ilişkilerde yararı olduğunu belirtmiştir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenleri aynı zamanda öğrencilerin kendini tanımasında, öğrencilerin kendilerini rahat ifade etmesinde yararı olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar da öğrencilerin kendini tanıması ve kendini düşüncelerini daha rahat ifade etmesi üzerinde durmuşlardır. Üç grubun bulguları bu açıdan birbiriyle paralellik göstermektedir.

5.2.2. Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanla Yaptıkları İşbirliğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Yapılan görüşmeler sonucunda ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların çoğunun öğretmenlere rehberlik etkinlikleri konusunda bilgi vermeleri, aynı zamanda öğretmenlerle görüşme ve sınıftaki sorunları çözme konusunda öğretmenlerle işbirliği yapmaları Karakuş'un (2008) psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleriyle daha çok sınıf rehberliği çalışmalarını konusunda konsültasyon yaptıkları bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bu bulgular sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinden elde edilen görüşme bulguları ile paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri de sorunlu öğrencilere yardım konusunda psikolojik danışmandan yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular

Karakuş'un (2008) psikolojik danışmanların öğrencilerde görülen davranış sorunlarıyla başa çıkma konusunda konsültasyon yaptıkları bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Bunlardan farklı olarak sınıf öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler konusunda psikolojik danışmandan yardım almaları yine Karakuş'un (2008) psikolojik danışmanların bireysel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için bireysel eğitim planı hazırlama konularında konsültasyon çalışması yapması bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Bu durum özel eğitimle ilgili çalışmaların daha çok birinci kademe yoğun olduğunun bir göstergesi olabilir. Aynı şekilde sınıf öğretmenleri psikolojik danışmandan sınıf yönetimi konusunda ve öğrencilerin seviyesine inme konusunda da yardım aldıklarını dile getirmişlerdir. Bu bulgu Atıcı (2006), Bulucu (2003) ve Atıcı'nın (2004) öğretmenlerin problem davranışlarla baş etmede kendi kullandıkları yöntemlerin yanında okul psikolojik danışmanından da yardım aldıkları bulgusuyla, Atıcı ve Çekici'nin (2009) öğretmenlerin istenmeyen davranışlar konusunda psikolojik danışmandan yardım aldıkları bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu durum, aynı zamanda ilköğretim birinci kademe öğrencilerin yaşları daha küçük olduğundan dolayı bazı sınıf öğretmenlerinin öğrencileri anlamakta ve sınıfa hakim olmakta zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerinden farklı olarak psikolojik danışmandan bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması konusunda yardım almaları Karakuş'un (2008) öğrenci tanıma tekniklerinin uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda sınıf rehber öğretmenleri lehine anlamlı fark çıkması bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Bu durum ikinci kademe bireyi tanıma tekniklerinin daha çok uygulanmasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenleri sınıf öğretmenlerinden farklı olarak öğrencilerle grup olarak görüşmede yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Yine bu durum ikinci kademedeki öğrencilerle grup etkinliklerinin ve grup çalışmalarının daha çok yapılıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5.2.3. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Yıllık Sınıf Rehberlik Planlarını Hazırlarken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Hem sınıf öğretmenlerinin hem de sınıf rehber öğretmenlerinin çoğu, sınıf yıllık rehberlik planlarını kendileri hazırlamadıklarını, psikolojik danışmandan hazır aldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin büyük çoğunluğunun rehberlik hizmetinde öğretmenlerin rol almasını benimsedikleri bulgusu ile farklılık göstermektedir. 17 Nisan 2001'de kabul edilen MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde bu görev sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerine verilmiştir. Bu durum okullarda yıllık sınıf planlarını hazırlama görevini psikolojik danışmanın üstlenmesinin göstergesi olabilir. Öğrencilerin düzeyine uygun etkinlik bulamama konusunda hem sınıf öğretmenleri hem de sınıf rehber öğretmenleri benzer görüşler belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri sınıf rehber öğretmenlerinden farklı olarak sıkıntıları gidermek için psikolojik danışmanın yardım etmesini önemli görmüşlerdir. Bu bulgu Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin psikolojik danışmanların konsültasyon görevini benimsedikleri bulgusunu destekler niteliktedir. Bu durum I. kademedeki öğretmenlerin planlar konusunda psikolojik danışmanın yardımına daha çok ihtiyaç duydukları şeklinde yorumlanabilir.

5.2.4. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Gelişimsel Rehberlik Programındaki Etkinlikleri Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Hem sınıf öğretmenleri hem de sınıf rehber öğretmenleri etkinlikleri uygularken fotokopide ve etkinlikleri uygularken zamanı yetiştirme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde sınıfın kalabalık olmasından yakınmışlardır. Sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinin zamanı yetiştirememesinin nedeni etkinliklerin uzun ya da sınıfın kalabalık olmasından kaynaklanıyor olabilir. Lehr'in (2002) yaptığı araştırmada da öğretmenlerin programı uygulama sırasında zamanın önemine vurgu yaptığı bulgusu elde edilmiştir.

Sınıf öğretmenleri sınıf rehber öğretmenlerinden farklı olarak etkinlikleri öğrenci seviyesine ayarlama ve etkinlikleri değerlendirmede sıkıntı yaşadıklarını dile

getirmişlerdir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin yaşça daha küçük öğrenci grubuyla çalışmalarında zorlanmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin bazıları da rehberlik saatinin az olmasından, amaca ulaşamamaktan, konuşma ve tartışmanın yetersiz kalmasından, kendilerini yetersiz hissetmekten öğrencinin rehberliği önemsememesinden şikâyet etmişlerdir. Bu sonuçlar, kendilerinin de önceden bahsettiği gibi sınıfın kalabalık olmasından ve öğretmenlerin etkinlikleri uygulamadaki yetersizliğinden dolayı öğrencilerin etkinliklerden yeterince verim almamalarının ya da öğrencilerin yaşı ilerledikçe rehberlik dersine ilişkin tutumunun değişmesinin göstergesi olabilir. Öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissetmesiyle ilgili bulgu Kızıl'ın (2007) psikolojik danışmanların tamamı rehberlik etkinliklerini yapan öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmesiyle ilgili bulgusunu destekler niteliktedir.

Hem sınıf hem de sınıf rehber öğretmenleri yaşadıkları sıkıntılara paralel olarak çözüm önerileri sunmuşlardır. Sınıf öğretmenleri çoğunlukla etkinlikle ilgili çözüm önerileri sunmuşlardır. Etkinliği kısaltmak ya da basitleştirmek gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların dışında etkinlikle ilgili sürenin uzatılması, etkinliklerin öğrenci seviyesine indirilmesinden bahsetmişlerdir. Ayrıca sınıf öğretmenleri rehberlik saatlerinin her hafta olması ve okulda bedava fotokopi çekilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu Nazlı'nın (2008) öğretmenlerin sınıf rehberliğinin her hafta olmasını istemesi bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Dikkat çeken bir diğer nokta da bazı sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin masal ya da fablla anlatılması gerektiğini vurgulamalarıdır. Bu durum sınıf öğretmenlerinin etkinlikleri ilköğretim I. kademedeki öğrenciler için daha ilgi çekici ve etkili hale getirmeye çalışma çabalarıyla şeklinde açıklanabilir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenleri rehberlik saatlerinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgu sınıf öğretmenlerinin bulgularıyla paralellik göstermektedir.

5.2.5. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programında Bulunan Etkinlikleri Uygulamadan Önce Yaptıkları Hazırlıklarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Bulgular incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin birbirinden farklı cevaplar verdiği, sınıf rehber öğretmenlerinin ise daha çok birbirlerine benzer cevaplar verdikleri görülmüştür.

Sınıf rehber öğretmenlerinin büyük çoğunluğu etkinlikleri okuyarak, etkinlikle ilgili bilgi toplayarak bilişsel olarak hazırlandıklarını dile getirmişlerdir. Benzer şekilde sınıf rehber öğretmenlerinin çoğu etkinlikle ilgili materyal hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Aynı şekilde sınıf rehber öğretmenlerinin bazıları etkinlikleri uygulamadan önce rahat sınıf ortamı hazırladıklarını, etkinlikle ilgili öğrencilerin hazırlaması gerekenler varsa hazırlamalarını sağladığını belirtmişlerdir.

5.2.6. Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Sorunlarını Başlamadan Çözmede Ne Derece Etkili Olduğuyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu etkinliklerin sorunları başlamadan çözmede etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çok azı ise sorunlar başladıktan sonra çözüldüğü için etkili olmadığını dile getirmişlerdir. Bu bulgular sınıf rehber öğretmenlerinin bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenlerinden farklı olarak etkinliklerin hangi konularda etkili olduğunu belirtirken, sınıf rehber öğretmenleri de sınıf öğretmenlerinden farklı olarak etkili olmamasının nedenleri ve çözümleri üzerinde durmuşlardır.

Sınıf öğretmenlerinin bazıları etkinliklerin sorunlara başlamadan çözüm bulabilmede, sorunlara karşı olumlu tutum geliştirmede, sorunları önceden sezebilmelerinde, öğrencilerin farkındalık kazanmasında, meslek seçimi yapmada ve yeteneklerini fark etmede etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenlerinin bazıları etkinliklerin etkili olmamasının nedenlerini sorun çıkınca müdahale edilmesi, zamanın yetersiz olması, sınıfların kalabalık olması ve etkinliklere katılımın az olması şeklinde belirtirken; etkili olmamasına yönelik çözümler için yaşantıyla ilgili etkinlik olması, işbirliği olmasının ve öğrencilerin hazır bulunuşluğunun yeterli olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu durum sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlikle ilgili olarak sınıf öğretmenlerinden daha ayrıntılı düşündüklerinin bir göstergesi olabilir. Sınıfların kalabalık olmasıyla ilgili bulgu Terzi ve diğerlerinin (2011) sınıfların kalabalık olmasının kapsamlı rehberlik programının uygulanmasında güçlük oluşturduğu bulgusunu destekler niteliktedir.

5.2.7. Sınıf Öğretmenleri, Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programının Daha Verimli İşlenebilmesi İçin Neler Yapılabileceğiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Hem sınıf hem de sınıf rehber öğretmenleri etkinlik ve psikolojik danışmana yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Sınıf öğretmenleri aynı zamanda velilere yönelik de öneriler sunmuşlardır. Bu durum yaşça daha küçük öğrenci grubuyla çalışan sınıf öğretmenlerinin velilerin desteğine daha çok ihtiyacı olduğu ve velilerin görüşlerini önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Verilen öneriler her iki grupta da paralellik göstermektedir. Psikolojik danışmanlar ise daha çok öğretmenlerle işbirliği yapılması, öğretmenlerin desteğinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgu sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışmana yönelik verdikleri önerilerle paralellik göstermektedir.

Her üç grupta da rehberlik saatlerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum etkinlikleri uygularken sınıfların kalabalık olmasından dolayı sürenin yetmemesinin göstergesi olabilir.

Bazı sınıf öğretmenleri programı psikolojik danışmanlar uygulamalı demişlerdir. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde programı uygulama sorumluluğu sınıf öğretmenlerine de verilmişken, sınıf öğretmenlerinin bu durumu dile getirmesi, etkinliklerle ilgili sorumluluk almak istememelerinden ya da sınıf öğretmenlerinin rehberlikte ortak anlayışı benimsememelerinden kaynaklanıyor olabilir. Sınıf rehber öğretmenleri ise psikolojik danışman rehberlikten sorumludur anlayışı değişmeli demişlerdir. Bu durum sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre işbirliğine daha eğilimli ve kendilerinin bu konudaki sorumluluğunun farkında olduğunun göstergesi olabilir. Bu bulgu Terzi ve diğerlerinin (2011) sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik çalışmalarına gereken önemi vermediği bulgusu ile farklılık göstermektedir.

Sınıf rehber öğretmenlerinden bazısı aynı zamanda psikolojik danışmanın rehberlik etkinliklerini tanıttığı semineri yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum sınıf rehber öğretmenlerinin kendilerini rehberlik etkinlikleri konusunda yetersiz hissetmelerinin bir göstergesi olabileceği gibi kendilerini geliştirme ihtiyaç ve isteğinden de kaynaklanıyor olabilir.

5.2.8. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulda Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Bulguların Yorumlanması

Bulgular incelendiğinde psikolojik danışmanların öğrencilere yönelik çalışmalara daha çok önem verdikleri bu çalışmalar içerisinde de bireysel görüşmeleri daha yoğun yaptıkları görülmektedir. Bu bulgu Nazlı (2007)'in danışmanların görüşme tekniğinde kendilerini yeterli görmeleri bulgusunu destekler niteliktedir. Bu durum öğrencilerin psikolojik danışmana kendini açtıklarının, öğretmenleri tarafından yönlendirildiğinin ya da psikolojik danışmanın bireysel görüşmeler üzerinde daha çok durduğunun bir göstergesi olabilir.

Psikolojik danışmanların çoğu öğrencilere yönelik kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki çalışmalara benzer oranda yer verdikleri görülmektedir. Bu durum psikolojik danışmanların öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerine önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

5.2.9. Psikolojik Danışmanların Buldukları Okulda Çalışan Öğretmenlerin Yaptıkları Rehberlik Çalışmalarıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Bulgular incelendiğinde, psikolojik danışmanların okullarında bulunan öğretmenlerin daha çok öğrenciye yönelik çalışmaları önemsedikleri görülmektedir. Psikolojik danışmanlar öğretmenlerin öğrenciye yönelik çalışmalar içerisinde planlanan sınıf etkinliklerini uyguladıklarını daha çok belirtmişlerdir. Bu bulgu Kızıl'ın (2007) öğretmenlerin büyük çoğunluğunun rehberlik etkinliklerini tam anlamıyla yerine getiremediği bulgusu ile farklılık göstermektedir. Bu durum öğretmenlerin etkinlikleri uygulanmasına daha çok önem verdiklerinin göstergesi olabilir. Aynı zamanda psikolojik danışmanların bazıları öğretmenlerin kendilerine öğrenci gönderdiklerini, öğrenci ile görüşme yaptıklarını da belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin psikolojik danışmanlarla işbirliği yaptıklarının bir göstergesi olabilir.

5.2.10. Psikolojik Danışmanların Yıllık Çerçeve Planını Hazırlarken Göz Önünde Bulundukları Noktalarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Bulgular incelendiğinde, psikolojik danışmanların büyük bir çoğunluğu, planı hazırlama sürecinde okulun fiziksel ve çevre koşullarını dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum her planın birbirinden farklı olması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Psikolojik danışmanların bazıları plan hazırlama sürecinde hiçbir sıkıntı yaşamadıklarından, bazıları ise okulun kalabalık olmasından, çalışmaların zamanlamasında kararsızlık yaşamamasından bahsetmişlerdir. Bu bulgu Lehr'in (2002) danışmanların programın bazı bölümlerine zaman ayırmakta sıkıntı yaşadıkları bulgusunu destekler niteliktedir. Bazı psikolojik danışmanlar okulda ortak bir rehberlik anlayışının olmamasından dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygulamada ortak bir anlayışın önemini hissetmelerinin bir göstergesi olabilir.

5.2.11. Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programını Uygularken Yaşadıkları Sıkıntılarla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik danışmanların büyük bir çoğunluğu programı uygularken yönetici ve öğrencilerin rehberliği, öğretmenlerin ise etkinlikleri önemsememesi, isteksiz olmaları ve işbirliği kurmamaları gibi daha çok okul personeli ve öğrencilerle ilgili sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını uygularken, psikolojik danışmanların ortak bir rehberlik anlayışını önemsediklerini ancak okul personelinin bu konuda yeterli çabayı göstermediğini düşündüklerinin bir göstergesi olabilir. Bu bulgu Terzi ve diğerlerinin (2011) ve Nazlı'nın (2003) sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik çalışmalarına gereken önemi ve ilgiyi göstermedikleri yönündeki bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

5.2.12. Gelişimsel Rehberlik Programının Uygulanması Sırasında Okul Yönetiminin Yaklaşımıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Bu konuda elde edilen bulgular incelendiğinde, psikolojik danışmanlar okul yönetiminin hem olumlu, hem de olumsuz yaklaşımları olmakla birlikte, olumlu yaklaşımların daha fazla olduğuna dikkat çekmektedirler.

Psikolojik danışmanların büyük çoğunluğu okul yönetiminin kendilerine destek olduğunu belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanların bazıları okul yönetiminin yardımcı olduğunu, bazıları ise rehberlik programının daha iyi yürütülebilmesi için ortam hazırladıklarını dile getirmişlerdir. Psikolojik danışmanların bazıları da materyal sağlamada yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu durum genel anlamda okul yöneticilerinin rehberliği önemsediklerinin göstergesi olabilir. Bu bulgular Akbaş ve Çam'ın (2003) rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde işbirliğini inceledikleri araştırmada, işbirliğinin yüksek olduğu okullarda yüksek idare desteğinin olduğu bulgusuyla benzer niteliktedir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Araştırmada sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri karşılaştırılmıştır. Üç grupta da anlamlı bazı farklılıklara rastlanmıştır. İlköğretim rehberlik programının öğrencilerin kişisel/sosyal ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılaması konusunda yeterli olması açısından sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sınıf öğretmenleri lehine fark anlamlı bulunmuştur. Benzer şekilde ilköğretim rehberlik programında sorumlu olunan etkinliklerin uygulanmasında kendini yeterli görmesi ve ilköğretim rehberlik programının yürütülebilmesi için okulda en az bir psikolojik danışman bulunması konusunda psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir fark görülmüştür.

Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlar ile yapılan görüşmelerde sınıf öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar etkinliklerin daha çok öğrencilere daha çok kişisel/sosyal alanda yararı olduğunu belirtmişlerdir.

Psikolojik danışmanların çoğu öğretmenlere rehberlik etkinlikleri konusunda bilgi verdiklerini, öğretmenlerle görüşme yaptıklarını, sınıftaki sorunları çözmek konusunda öğretmenlerle işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinden elde edilen görüşme bulguları ile paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenleri etkinlikleri uygulamadan önce yaptıkları hazırlıklarla ilgili olarak birbirinden farklı cevaplar vermişken, sınıf rehber öğretmenleri birbirine benzer cevaplar vermiştir. Sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu etkinliklerin sorunları başlamadan çözmeye etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu sınıf rehber öğretmenlerinin bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının daha verimli işlenebilmesi için etkinliklere yönelik ve psikolojik danışmana yönelik çözüm önerileri sunmuşlardır. Sınıf öğretmenleri aynı zamanda

velilere yönelik de çözüm önerileri vermişlerdir. Verilen öneriler her iki grupta da paralellik göstermektedir. Psikolojik danışmanlar ise daha çok öğretmenlerle işbirliği yapılması, öğretmenlerin desteği olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgu sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenin önerileriyle paralellik göstermektedir. Her üç grup da rehberlik saatlerinin arttırılması gerektiği belirtmiştir.

Psikolojik danışmanlar daha çok öğrencilere yönelik çalışmalar yaptıklarını, bu çalışmalara daha çok önem verdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilere yönelik çalışmalar içerisinde de bireysel görüşmelere ağırlık verdikleri görülmüştür. Psikolojik danışmanların çoğu okullarında bulunan öğretmenlerin de daha çok öğrenciye yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciye yönelik çalışmalar içerisinde de planlanan sınıf etkinliklerini uyguladıklarını ifade etmişlerdir.

Psikolojik danışmanların çoğu rehberlik programı uygularken yöneticilerin olumlu yaklaşımlarının olduğunu belirtmişlerdir. Okul yönetiminin kendilerine yardımcı olduğunu, rehberliğin daha iyi yürütülebilmesi için ortam hazırladıklarını, materyal sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bazı psikolojik danışmanlar ise okul yöneticilerinin rehberlik programına ılımlı bakmadıklarını, ilgisiz olduklarını ve önemsemediklerini dile getirmişlerdir.

6.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarıyla ilgili olarak uygulamaya ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Hem sınıf öğretmenleri hem de sınıf rehber öğretmenlerine kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir. Bu eğitimde öğretmenlerin rehberlik hizmetlerindeki sorumluluklarının üzerinde önemle durulmalı, bir etkinliği nasıl yürütebileceklerine ilişkin uygulamalara yer verilmelidir.

2. Okullardaki psikolojik danışman sayısının öğrenci sayısı oranında arttırılması, kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının daha etkili uygulanmasının sağlanması açısından yararlı olacaktır.

3. Etkinlikleri daha etkili uygulanması açısından rehberlik saatleri haftada en az bir saat olarak düzenlenmelidir.

4. Öğrencilere okulda bulunan psikolojik danışman tarafından rehberliğin önemi anlatılmalı ve rehberlik benimsetilmeye çalışılmalıdır.

5. Kapsamlı/gelişimsel rehberlik programının okulda daha iyi yürütülebilmesi için tüm okul personelinin işbirliği içerisinde bulunması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanları kapsamaktadır. Benzer bir araştırma okul yöneticileri ve öğrencilerle birlikte yapılabilir.

2. Bu araştırma sadece ilköğretim okullarını kapsamaktadır. Benzer bir çalışma ortaöğretim okullarında da yapılabilir.

3. Kapsamlı/gelişimsel rehberlik programını değerlendirmeye yönelik ölçek geliştirme çalışması yapılabilir.

4. Bu araştırma sadece Osmaniye ilini kapsamaktadır, benzer bir araştırma diğer illerde de yapılabilir.

5. Bu çalışmada sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Benzer bir çalışmada programa ilişkin tutumları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, S. ve Çam, S. (2003). *Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde Sunulan Bildiri. İnönü Üniversitesi PDR Anabilim Dalı, Malatya
- Aluede, O; Egbochuku, E. (2009). Teachers' opinions of school counseling programs in Nigerian secondary schools *Educational Research Quarterly*, 33 (1), 42-59.
- Atıcı, A. (2004). *İlköğretim I. Kademe öğretmenlerinin sınıf içi problem davranışlara yönelik müdahalelerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 55-68.
- Atıcı, M. & Çekici, F. (2009). Ortaöğretimdeki öğretmen ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarla baş etme konusundaki görüşlerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulama Yönetimi*, 15 (60), 495-522
- Aydın, B. (2007) *Rehberlik*, Ankara: Pegem Yayınları
- Bulucu, Ö. (2003). *İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin sınıf davranış yönetiminde yetkinlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Borders, L.D and Drury S.M. (1992) Comprehensive school counseling programs: a review for policymakers and practitioners, *Journal of Counseling and Development*, 70, 487-498
- Bardhoshi, G. & Duncan, K. (2009). Rural school principals' perceptions of the school counselor's role. *The Rural Educator*, 30(3), 16-24

- Demir, M. (2010) *Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Demirel, M. (2010) İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi *Eğitim ve Bilim*. 35, (156), 45–60
- Doğan, S. (2000) Okul rehberliği ve danışmanlığı anlamında çağdaş bir yaklaşım: “kapsamlı rehberlik programı modeli, *Türk PDR Dergisi* 2(13), 56–64
- Erkan, S. (1992). Kapsamlı rehberlik programları *Milli Eğitim Dergisi*. 128, 38-43
- Erkan, S. (2001) *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*, Ankara: Nobel Yayınları
- Güvenç, M. (2001). *Okullardaki Rehberlik Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Gysbers, N.C. (1999) Closing in on the statewide implement of a comprehensive guidance program model, ASCA, *Professional School Counselling* 2 (5), 357-366.
- Karakuş, S. (2008). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Kepçeoğlu, M. (1995). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Kızıllı, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Konca, F. (2007). *İlköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Kuzgun, Y. (1995) *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Külahoğlu, Ş. (2001) *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi* Ankara: Pegema Yayıncılık

- Külahoğlu, Ő. (2004) *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi*. (2. bs) Ankara: Pegema Yayıncılık
- Lehr, R. (2002) Factors impacting the successfull implementation of comprehensive guidance and counseling programs in nova scotia, *ASCA Professional School Counselling*, 5-292-297
- McPhee, S. (1985). Educators' perceptions and attitudes toward school counseling and student personel services: a cultural perspective. *International Rewiev of Education*, 31(1), 19-32.
- MEB, (2001). *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği*, Tebliğler Dergisi, 2524
- MEB, (2006). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programları el kitabı* <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 25.05.2010 tarihinde edinilmiŐtir.
- Nazlı, S. (2002). *Öğretmenlerin kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri*. 7 Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Sunulan Bildiri. İnönü Üniversitesi. PDR Anabilim Dalı, Malatya.
- Nazlı, S. (2003). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları* (2. bs). Ankara: Anı Yayıncılık
- Nazlı, S. (2006). Sınıf rehberliği öğretme yaŐantılarının düzenlenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(25), 81-86.
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları, *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 1-17
- Nazlı, S. (2008). Öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamaları, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11(20), 11-25

- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11(19), 8-22
- Özgüven, İ.E. (2000). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*, Ankara: PDREM Yayınları.
- Terzi, Ş., Ergüner Tekinalp B. & Leuwerke W. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 1(1), 51-60
- Pershing, J.A., Demetropoulos E.G. (1981). Guidance and guidance systems in secondary schools: the teacher's view. *The Personnel and Guidance Journal*, 59(7), 455-459
- Rowley, W. J., Stroh, H. R. & Sink, C. A (2004). Comprehensive guidance and counseling programs' use of guidance curricula materials: a survey of national trends. *Professional School Counseling*, 8(4), 296-304
- Studer, J. R., Diambra, J. F., Breckner, J. A., Heidel, R. E. (2010). Obstacles and successes in implementing the asca national model in schools. *Journal of School Counseling*. 9(2)
- Yeşilyaprak, B.(2001) *Eğitimde rehberlik hizmetleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2007) *İlköğretimde gelişimsel rehberlik*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2007). Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma alanının gelişiminde Türk psikolojik danışma ve rehberlik derneğinin yeri ve önemi. R. Özyürek, F. Korkut Owen, D. Owen. (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik*, (21-54). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yumrutaş, A. (2006). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Wingfield, R. J. & Resee R.F. (2010) Counselors as leaders in schools. *Florida Journal of Educational Administration & Policy*, 4 (1), 114-130.

EK-1 ANKET

Elinizdeki bu anket, Çukurova Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan yüksek lisans tez çalışmasında uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Bu ankette kişisel bilgiler ve PDR programına ilişkin görüşleri içeren maddeler yer almaktadır. Söz konusu program hakkında hiçbir soruyu BOŞ BIRAKMADAN yanıtlanmanız verdiğiniz yanıtların değerlendirilmeye alınması açısından önemlidir. Ankete verdiğiniz yanıtlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Ayşe BAL BARDAKÇI

ukurova Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

PDR Yüksek Lisans ğrencisi

Kişisel Bilgiler

Göreviniz:

- A) Sınıf ğretmeni   B) Sınıf (Şube) Rehber ğretmeni
C) Psikolojik Danışman

Sevgili Katılımcılar;

Aşağıda, okulunuzda şu anda uygulanmakta olan rehberlik programı ile ilgili görüşleri içeren 25 madde yer almaktadır. Bu maddelerdeki ifadelere ne oranda katıldığınızı ifadelerin sağında yer alan tamamen katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum, tamamen katılmıyorum seçeneklerinden birinin altına (X) işareti koyarak belirtiniz.

Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin <u>kişisel/sosyal</u> ihtiyaçlarını (kendini ve duygularını tanıma, iletişim vb.) karşılaması açısından yararlıdır.				
2-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin <u>eğitsel</u> ihtiyaçlarını (verimli ders çalışma, oryantasyon vb.) karşılaması açısından yararlıdır.				
3-İlköğretim rehberlik programı öğrencilerin <u>mesleki</u> ihtiyaçlarını (ilgi, yetenek, meslekleri tanıma vb.) karşılaması açısından yararlıdır.				
4-İlköğretim rehberlik programı okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkilidir.				
5-İlköğretim rehberlik programında sorumlu olduğum etkinliklerin uygulanmasında kendimi yeterli görüyorum.				
6-İlköğretim rehberlik programının yürütülebilmesi için okulda en az bir psikolojik danışman bulunmalıdır.				
7-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>psikolojik danışman</u> öğrencilerin <u>kişisel/sosyal</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				
8-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>psikolojik danışman</u> öğrencilerin <u>eğitsel</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				
9-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>psikolojik danışman</u> öğrencilerin <u>mesleki</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				
10-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>sınıf (şube) rehber öğretmeni</u> öğrencilerin <u>kişisel/sosyal</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				
11-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>sınıf (şube) rehber öğretmeni</u> öğrencilerin <u>eğitsel</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				
12-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte <u>sınıf (şube) rehber öğretmeni</u> öğrencilerin <u>mesleki</u> gelişimlerini takip edebilmektedir.				

13-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin kişisel/sosyal gelişimlerini takip edebilmektedir.				
14-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin eğitsel gelişimlerini takip edebilmektedir.				
15-İlköğretim rehberlik programının uygulanmasıyla birlikte sınıf öğretmeni öğrencilerin mesleki gelişimlerini takip edebilmektedir.				
16-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin kişisel/sosyal gelişimleri açısından yeterlidir.				
17-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin eğitsel gelişimleri açısından yeterlidir.				
18-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan etkinlikler öğrencilerin mesleki gelişimleri açısından yeterlidir.				
19-İlköğretim rehberlik programının daha iyi uygulanabilmesi için öğretmen-veli işbirliği olması gerekmektedir.				
20-Öğretmenlerin rehberlik programını daha iyi yürütebilmeleri için psikolojik danışman ile işbirliği yapmaları gerekmektedir.				
21- İlköğretim rehberlik programının uygulanabilmesi için okul yönetiminin işbirliği gerekmektedir.				
22-İlköğretim rehberlik müfredatında yer alan bazı etkinlikler belirlenen sınıf düzeyine uygun değildir.				
23-İlköğretim rehberlik müfredatında bulunan etkinlikleri uygulama konusunda güçlük çekiyorum.				
24-Okuldaki psikolojik danışmanın, rehberlik etkinliklerinin uygulanması konusunda öğretmenlerle yaptığı işbirliği yeterlidir.				
25-İlköğretim rehberlik programı için iki haftada bir ders saati ayrılması uygundur.				

EK-2 GÖRÜŞME FORMU A

(Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Rehber Öğretmenleri İçin)

Merhaba adım Ayşe BAL BARDAKÇI. Düziçi Atatürk İlköğretim Okulu'nda psikolojik danışman olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım.

“İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi” konulu tez çalışması yapmaktayım. Sizinle okulunuzda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri programı ile ilgili olarak görüşmek istiyorum. Bu görüşmenin amacı psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı ile ilgili görüşleri hakkında bilgi toplamaktır. Görüşme sürecinde söyleyeceğinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacıların dışında hiç kimse görmeyecektir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimleri ve görev yaptıkları okullar gizli tutulacaktır. İzin verirseniz görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Eğer sakıncası varsa görüşmede söylenenleri yazarak kaydedebilirim.

Başlamadan önce söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı? Bu görüşmenin yaklaşık otuz dakika süreceğini tahmin ediyorum.

SORULAR

- 1) Gelişimsel rehberlik programındaki etkinlikler öğrencilere ne gibi yararlar sağlamaktadır?
- 2) Gelişimsel rehberlik sınıf planlarını hazırlarken ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz?
- 3) Gelişimsel rehberlik programındaki etkinlikleri uygularken ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz? Bu sıkıntıların üstesinden gelebilmek için neler yapıyorsunuz?
- 4) Programda bulunan etkinlikleri uygulamadan önce ne tür hazırlıklar yapıyorsunuz?
- 5) Rehberlik etkinlikleri öğrencilerin sorunlarını başlamadan çözmede ne derece etkilidir?
- 6) Rehberlik programının uygulanmasında psikolojik danışman ile işbirliği hususunda neler düşünüyorsunuz?
- 7) Programın uygulanması sırasında karşılaşılan güçlükleri aşmada psikolojik danışmandan ne tür yardımlar alıyorsunuz?
- 8) Sizce rehberlik programlarının daha verimli uygulanabilmesi için neler yapılabilir?
- 9) Ekleme istedikleriniz nelerdir?

EK-3 GÖRÜŞME FORMU B

(Psikolojik Danışmanlar İçin)

Merhaba adım Ayşe BAL BARDAKÇI. Düziçi Atatürk İlköğretim Okulu'nda psikolojik danışman olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım.

“İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi” konulu tez çalışması yapmaktayım. Sizinle okulunuzda yürütülen Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri programı ile ilgili olarak görüşmek istiyorum. Bu görüşmenin amacı psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin kapsamlı/gelişimsel rehberlik programı ile ilgili görüşleri hakkında bilgi toplamaktır. Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacıların dışında hiç kimse görmeyecektir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimleri ve görev yaptıkları okullar gizli tutulacaktır. İzin verirsiniz görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Eğer sakıncası varsa görüşmede söylenenleri yazarak kaydedebilirim.

Başlamadan önce söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı? Bu görüşmenin yaklaşık otuz dakika süreceğini tahmin ediyorum.

SORULAR

- 1) Çalıştığınız okulda ne tür rehberlik çalışmaları yapıyorsunuz?
- 2) Okulunuzda çalışan öğretmenler, ne tür rehberlik çalışmaları yapmaktadırlar?
- 3) İlköğretim rehberlik yıllık çerçeve planını hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Planı hazırlama sürecinde ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz?
- 4) Gelişimsel rehberlik programını uygularken ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz? Bu sıkıntıları gidermek için neler yapıyorsunuz?
- 5) Gelişimsel rehberlik programını uygularken öğretmenlerle ne tür konsültasyon çalışmaları yapıyorsunuz?
- 6) İlköğretim rehberlik programı öğrencilere hangi alanda yararlı olmaktadır?
- 7) Gelişimsel rehberlik programının uygulanması sırasında okul yönetiminin yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 8) Gelişimsel rehberlik programının daha verimli işlenebilmesi için neler yapılabilir?
- 9) Eklemek istedikleriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Ayşe Bal Bardakçı
Ünvanı	Psikolojik Danışman
Doğum Yeri-Yılı	Düziçi-1986
Adres	Düziçi Atatürk İlköğretim Okulu
e-mail	bal_ayshem@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2008-2011	Yüksek Lisans Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri
2004-2008	Lisans Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik
2001-2004	Lise Düziçi Anadolu Öğretmen Lisesi, Düziçi
1997-2001	Ortaokul ÇEAŞ Anadolu Lisesi, Düziçi
1992-1997	İlkokul Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Düziçi
Yabancı Dil	İngilizce

İŞ DURUMU

2010-	Düziçi Atatürk İlköğretim Okulu
2008-2010	Düziçi Üzümlü İlköğretim Okulu